

YHTEISVOIMAA-PROJEKTI
Ryhmätoiminta ja perheleiri lastensuojelun
avohuollon asiakkaille Siilinjärven kunnassa

Opinnäytetyö

Heidi Kinnunen
Miia Mykkänen-Tuutti
Marja-Leena Turunen

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehto

Koulutusala: Sosiaali-, terveyst- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto: Sosiaalikasvatuksen suuntautumisvaihtoehto
Työntekijä/tekijät: Heidi Kinnunen, Miia Mykkänen-Tuutti, Marja-Leena Turunen	
Työn nimi: YHTEISVOIMAA – PROJEKTI. Ryhmätoiminta ja perheleiri lastensuojelun avohuollon asiakkaille Siilinjärven kunnassa	
Päiväys: 9.11.2009	Sivumäärä/liitteet: 48/6
Ohjaaja/ohjaajat: Kristiina Kukkonen	
Toimeksiantaja: Siilinjärven evankelisluterilainen seurakunta	
Tiivistelmä: <p>Opinnäytetyönämme toteutimme Yhteisvoimaa-projektin Siilinjärven kunnassa keväällä 2009. Projektiin kuului vertaistukea tuottavaa ryhmätoimintaa ja perheleiri lastensuojelun avohuollon asiakkaille, joilla yhtenä tukimuotona on tukiperhetoiminta. Projektin toimeksiantaja oli Siilinjärven evankelisluterilainen seurakunta, ja projektin toiminta oli osa diakonisen perhetyön tarjoamia palveluita. Projekti toteutettiin yhteistyössä Siilinjärven kunnan lapsiperhetyön yksikön ja Lion's Club Siilinjärven kanssa.</p> <p>Projektin kehittämistehtävänä oli kokeilla ryhmätoimintaa ja perheleiriä tukimuotona lastensuojelun avohuollon asiakkaille. Tavoitteena oli myös saada aikaan keskustelua moniammatillisesta palveluiden tuottamisesta Siilinjärven kunnassa. Järjestetyn toiminnan tavoitteena oli tukea perheitä ja mahdollistaa vertaistuen syntyminen perheiden välille. Projekti pohjautui sosiaalipedagogiseen viitekehykseen korostaen yhteisöllisyyttä ja ihmisten välistä vuorovaikutusta osana yksilön kehitystä. Toiminnassa tuli keskeisesti esille sosiokulttuurinen innostaminen ja dialogisuus, jotka kuuluvat läheisesti sosiaalipedagogiikkaan. Toiminnassa käytettiin osallistavaa työtettä sekä erilaisia luovia, liikunnallisia ja tunnetyön menetelmiä.</p> <p>Projektin toimintaa arvioitiin osallistuvan havainnoinnin sekä perheiltä ja yhteistyökumppaneilta saatujen palautteiden perusteella. Vertaistukea tuottava ryhmätoiminta ja perheleiri osoittautuivat tarpeelliseksi tukimuodoiksi lastensuojelun avohuollon asiakkaille. Monisektorinen yhteistyö vaatii kuitenkin tulevaisuudessa kaikkien osapuolten työpanosta.</p>	
Avainsanat: sosiokulttuurinen innostaminen, dialogisuus, vertaisryhmä, perheleiri, lastensuojelu, tukiperhe, osallistaminen	

Field of study: Social Care, Health and Sports	
Degree Programme: Degree Programme in Social Services	Option: Option of Social Pedagogy
Author(s): Heidi Kinnunen, Miia Mykkänen-Tuutti, Marja-Leena Turunen	
Title of Thesis: YHTEISVOIMAA- PROJECT. Peer group and family camp for child open welfare customers in Siilinjärvi	
Date: 9.11.2009	Pages/appendices: 48/6
Supervisor(s): Kristiina Kukkonen	
Project/Partners: The Evangelical Lutheran Church of Siilinjärvi	
Abstract: <p>Yhteisvoimaa- activity group was arranged in Siilinjärvi in the spring 2009. The activity included group activities based on peer support and a family camp for the customers of the child open welfare families, who are supported by support families. The principal of the thesis was the Evangelical Lutheran Church of Siilinjärvi and the activity was part of the services of church family work. The activity was organized in collaboration with child welfare of Siilinjärvi and Lion's Club Siilinjärvi.</p> <p>The goal of the thesis was to try out peer group and family camp as a form of support for child open welfare customers. Another goal was to raise conversation about multiprofessional services in Siilinjärvi. The main goals of the activity were to support families and to provide for peer support. The thesis was based on the social pedagogy which aspires to develop individuals by emphasizing communal-ity and interaction with other people. Sociocultural empowerment and dialogicism which are premised on the bases of social pedagogy, were the centre-stage in the activity. Participative method as well as creative, sporty and emotional working methods were used in the activity.</p> <p>The activity was evaluated by using participative observation and the feedback collected from the fam-ilies and partners. Peer group and family camp were proved to be useful supporting methods for child open welfare customers. However, the multiprofessional collaboration requires the work contribution of every partners.</p>	
Keywords: sociocultural empowerment, dialogicism, peer group, family camp, child welfare, supporting family, participative method	

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 YHTEISVOIMASTA TUKEA ARKEEN.....	7
2.1 Sosiaalipedagogiikka Yhteisvoimaa-projektin perustana.....	8
2.2 Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisössä.....	8
2.2.1 Dialogisuus.....	10
2.2.2 Innostajat motivoivat innostumaan.....	10
2.2.3 Innostamisen menetelmiä.....	11
2.3 Lastensuojelusta tukea arkeen.....	12
2.3.1 Tukiperhetoiminta	13
2.3.2 Vertaisryhmätoiminta	14
3 YHTEISVOIMAA-PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN.....	16
3.1 Projektin lähtökohdat ja rajaukset.....	16
3.2 Projektin tavoitteet ja tarkoitus	16
3.3 Kohderyhmä ja hyödynsaajat.....	17
3.4 Toimeksiantaja ja yhteistyökumppanit.....	18
3.5 Projektin resurssit ja budjetti.....	19
3.6 Toiminnan arviointi.....	20
4 YHTEISVOIMAA-TOIMINNAN TOTEUTTAMINEN.....	23
4.1 Tunnettyö osana toimintaa.....	23
4.2 Ryhmätapaamiset	24
4.2.1 Ensimmäinen ryhmätapaaminen	25
4.2.2 Toinen ryhmätapaaminen.....	26
4.2.3 Kolmas ryhmätapaaminen.....	27
4.2.4 Neljäs ryhmätapaaminen.....	29
4.3 Yhteisvoimaa-toiminnan leiri	30
4.3.1 Ensimmäinen leiripäivä	31

4.3.2 Toinen leiripäivä.....	32
4.3.3 Kolmas leiripäivä.....	34
5 TOIMINNAN ARVIOINTI.....	35
5.1 Perheiden kokemuksia Yhteisvoimaa-toiminnasta	35
5.2 Itsearviointi ja yhteistyökumppaneiden palaute Yhteisvoimaa-toiminnasta	37
6 POHDINTA.....	40
LÄHTEET.....	44

LIITTEET

Liite 1 Kirje kohderyhmälle

Liite 2 Toinen kirje kohderyhmälle

Liite 3 Palautelomake asiakkaille

Liite 4 Lupa tietojen käyttämiseen

Liite 5 Lupa valokuvaamiseen

Liite 6 Leirin säännöt

1 JOHDANTO

Lastensuojelutyön kehittämistä on tullut ajankohtainen haaste uuden lastensuojelulain (417/2007) voimaan tulon jälkeen. Ongelmat lastensuojelutyössä ovat lisääntyneet koko 2000-luvun ajan, ja muiden sosiaalipalveluiden puutteet kuormittavat lastensuojelua entisestään. Lastensuojelun keskusliitto ja sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ovat tehneet tutkimuksen, jonka mukaan lastensuojelutyössä on hälyttävä tilanne resurssipulan vuoksi. Tutkimuksesta käy ilmi, että esimerkiksi ehkäiseviin palveluihin tarkoitetut varat ovat riittämättömät. (Koskiluoma 2008, 16–18.) Laki velvoittaa kuitenkin kuntia järjestämään ennaltaehkäisevää toimintaa perheiden tukemiseksi (Lastensuojelulaki 417/2007).

Opinnäytetyömme projektina järjestimme vertaistukea tuottavaa ryhmätoimintaa ja perheleirin lastensuojelun avohuollon asiakkaille, joilla yhtenä tukimuotona on tukiperhetoiminta. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikön projektipäällikkö Tarja Pitkäsen (2008) mukaan tälle asiakasryhmälle ei ole Pohjois-Savon alueella järjestetty leiri- tai ryhmätoimintaa. Järjestetty toiminta on keskittynyt enemmän tuki- ja sijaisperheille tai jo sijoitettujen lasten biologisille vanhemmille (Pitkänen 2008). Suuren työtaakan vuoksi myös Siilinjärven lapsiperhetyön yksikössä työtehtäviä on jouduttu priorisoimaan. Tarpeista huolimatta kokonaan tai osittain ilman työpanosta jäävät esimerkiksi tukihenkilö- ja tukiperheasiat. (Uuden lastensuojelulain toteutumisen seuranta lapsiperhetyön yksikössä 2008.)

Projektimme kehittämistehtävänä oli vertaistukea tuottavan ryhmätoiminnan ja perheleirin kokeileminen tukimuotona lastensuojelun avohuollon asiakkaille Siilinjärven kunnassa. Toimeksiantajamme oli Siilinjärven evankelisluterilainen seurakunta (myöhemmin käytämme sanaa seurakunta) ja toimintamme oli osa diakonisen perhetyön tuottamia palveluita. Toimintamme oli tarkoitus tuottaa uusia ideoita diakonisen perhetyön toiminnan kehittämiseksi.

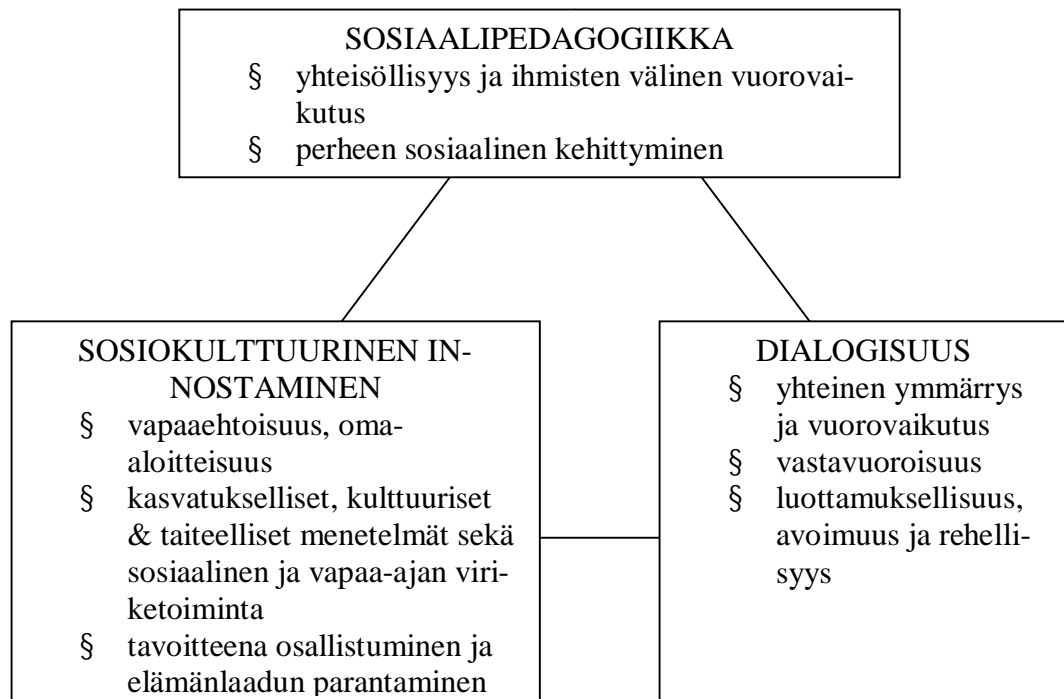
Projektin toiminta toteutettiin kevään 2009 aikana, ja siihen kuului neljä ryhmätapaamista sekä viikonlopun mittainen perheleiri. Projektin pohjautui sosiaalipedagogiseen viitekehykseen korostaen yhteisöllisyyttä ja ihmisten välistä vuorovaikutusta osana

yksilön kehitystä (Hämäläinen & Kurki 1997, 18–19). Toiminnassamme sosiaalipedagogiikka ja siihen pohjautuva toiminta, sosiokulttuurinen innostaminen, vaikuttivat valintoihimme ja käyttämiimme menetelmiin.

Opinnäytetyömme raportti koostuu projektin teoriaosuudesta ja suunnittelusta, toiminnallisen osuuden kuvauksesta, toiminnan arvioinnista sekä prosessin pohdinnasta. Käsittelemme työssämme sosiaalipedagogista toimintaa osana lastensuojelun avohuollon työtä. Tuomme esille asiakasperheidemme mielipiteitä toiminnasta arvioinnin yhteydessä, ja käytämme myös suoria lainauksia heidän ajatuksistaan ja kokemuksistaan.

2 YHTEISVOIMASTA TUKEA ARKEEN

Tässä luvussa käsittelemme työmme teoriapohjaa. Esittelemme sosiaalipedagogiikkaan perustuvaa viitekehystä, jota olemme havainnollistaneet alla olevassa kuviossa 1. Lisäksi tarkastelemme lastensuojelun avohuoltoa erityistä tukea tarvitsevien perheiden tukena, sekä projektiimme keskeisesti liittyviä tukitoimia tukiperhe- ja vertaisryhmätoimintaa.

KUVIO 1. Projektin teoreettinen viitekehys

Projektin teoria pohjautuu sosiaalipedagogiikkaan ja siihen perustuvaan toimintaan, sosiokulttuuriseen innostamiseen. Teoreettisessa viitekehyksessä yhdistyvät sosiaalipedagogiikan, sosiokulttuurisen innostamisen ja dialogisuuden periaatteet. Toiminnassamme tulevat selkeästi esille innostamisen periaatteet vapaaehtoisuus, tasavertaisuus ja yhteisöllisyys.

2.1 Sosiaalipedagogiikka Yhteisvoimaa-projektin perustana

Sosiaalipedagogiikka on sosiaalisen ja pedagogisen näkökulman yhdistävä käsite. Pedagogiikka tarkoittaa yleisesti oppia kasvatuksesta, mutta sanalle sosiaalinen on useampia merkityksiä riippuen siitä, missä yhteydessä sitä käytetään. Tämän vuoksi sosiaalipedagogiikalle on erilaisia tulkintoja. (Hämäläinen & Kurki 1997, 15.)

Opinnäytetyössämme sana sosiaalinen liittyy yhteisöllisyyteen ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Käsittelemme perheen sosiaalista kehittymistä, eli perheen valmiuksia toimia perheenä, toisten ihmisten ja erilaisten yhteisöjen kanssa. (ks. Hämäläinen & Kurki 1997, 15.) Perheen sosiaalisessa kehittämisessä painottuvat vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä kyky ottaa toiset huomioon (Hämäläinen & Kurki 1997, 15).

Sosiaalipedagogisten menetelmien periaatteena ovat ihmisten itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja yksilöiden, ryhmien sekä yhteisöjen itseapuun auttaminen. Tavoitteena on parantaa yksilöiden ja ryhmien elämänlaatua yhdessä heidän itsensä kanssa. Pedagogisella toiminnalla pyritään tukemaan ihmisiä kohtaamaan arjen ongelmia, ja kehittämään itseään. (Hämäläinen & Kurki 1997, 25, 49.)

Sosiaalipedagogiikan menetelmät perustuvat aina dialogiin, eli ihmisten avoimeen ja tasavertaiseen vuorovaikutukseen. Tärkeää on myös, että kaikki mukana olevat osallistuvat toiminnan eri vaiheisiin suunnittelusta toteutukseen. Sosiaalipedagogisen toiminnan mahdollistajien työtteen on oltava joustavaa ja mukautuvaa, sillä prosessiin osallistuvat ihmiset muokkaavat toiminnan näköisekseen. (Hämäläinen & Kurki 1997, 49.)

2.2 Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisössä

Sosiokulttuurinen innostaminen on sosiaalipedagogiikkaan perustuvaa toimintaa, jonka toimintamuodot ovat hyvin moninaiset. Pohjimmiltaan on aina kyse ihmisten tarpeista lähtevästä ja vapaaehtoisesta, lähiyhteisön tukeen perustuvasta toiminnasta.

(Kinnunen, Penttilä, Rantala, Salonen & Tervo 2003, 16–17.) Ihmisten vapautta tuetaan ja heitä kannustetaan oma-aloitteisuuteen. Innostamisessa on kyse toimintaan motivoimisesta, elähdyttämisestä, aktivoinnista ja voimien liikkeelle saattamisesta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 203; Kurki 2000, 24–27.)

Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet asetetaan aina joustavasti yksilöiden ja ryhmien tarpeiden ja ongelmien perusteella, ja tavoitteet myös muokkaantuvat prosessin aikana. Yksilökohtaisia tavoitteita ohjaavat innostamisen yleiset periaatteet ja kasvatukselliset perustavoitteet. (Hämäläinen & Kurki 1997, 205.) Käsittelemme tässä luvussa niitä innostamisen tavoitteita, jotka ohjaavat omaa toimintaamme valitessamme menetelmiä ja toiminnan muotoja.

Innostamisen peruseriaatteita ohjaa usko persoonaan, sen kehittymiseen sekä usko ryhmän ja sosiaalisen elämän voimaan. Näin ollen jokainen pystyy kasvattamaan itseään ihmisenä ja muuttamaan todellisuuttaan, mutta se on mahdollista vain dialogisen suhteen kautta toisten ihmisten kanssa. Elämänlaadun parantaminen lähtee yksilöistä itsestään, ja kehityksen rytmi riippuu täysin yksilön omasta kyvystä ja halusta kehittää yhteisöään ja kulttuuriaan. (Hämäläinen & Kurki 1997, 206–207.)

Sosiokulttuurisella toiminnalla ihmiselle annetaan mahdollisuus löytää itsensä ja osallistua ryhmänsä ja yhteisönsä elämään (Hämäläinen & Kurki 1997, 205). Innostamisen tavoitteena onkin luoda aitoa yhteisöllisyyttä, johon liittyy esimerkiksi sitoutuminen ja toiminnan kokeminen merkitykselliseksi (Kinnunen ym. 2003, 20; Kurki 2000, 129). Osallistavilla menetelmillä ihmiset halutaan vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa, ja tavoittelemaan yhteistä päämäärää (Kurki 2000, 89).

Yhteisön toimimisen kannalta on oleellista, miten yhteiset tavoitteet ja arvot ovat muotoutuneet, ja tulevatko kaikkien jäsenten tarpeet ja näkemykset huomioitua (Kinnunen ym. 2003, 20). Yhteisöllinen, osallistava toiminta auttaa osallistujia myös tiedostamaan, että jokaisen ryhmän jäsenen tulee motivoitua ryhmän yhteisöllisyyden onnistumiseksi. Toiminnalla tavoitellaan tasa-arvoisten ihmissuhteiden syntymistä ja tasavertaisuuden tunnetta, eli luomaan sellaisia ihmissuhteita, joissa jokainen hyväksyyään taustoineen ja arvoineen sellaisena kuin on. (Hämäläinen & Kurki 1997, 199, 202, 205.)

2.2.1 Dialogisuus

Dialogi on yksi sosiokulttuurisen innostamisen ydinkäsitteistä (Kinnunen ym. 2003, 19). Dialogisuudella tarkoitetaan pyrkimystä yhteisen ymmärryksen ja vuorovaikutuksen rakentumiseen. Yksi tärkeimmistä elementeistä on vastavuoroisuus, jossa jokainen osapuoli pääsee luomaan tilannetta ja vaikuttamaan sen kulkuun. Asiakassuhteessa tämä tarkoittaa sitä, että molemminpuolista ymmärrystä tuetaan ja toimitaan kaikkien osapuolten ehdoilla. (Mönkkönen 2007, 86–87.)

Dialogissa on tärkeää osapuolten välinen avoimuus ja rehellisyys. Kysymys on halusta uskaltautua tasapuoliseen suhteeseen muiden yhteisön jäsenten kanssa. Yleensä aitoon dialogiin tarvitaan luottamuksellinen suhde, sillä muuten toisen osapuolen esittämä eriävä mielipide saatetaan kokea uhkana. Aito dialoginen suhde on avoin ja läsnä oleva, jossa toinen ihminen koetaan aidosti ja vertailematta. Aidossa dialogissa kaikki osapuolet voivat oppia ja muuttaa mielipiteitään, asenteitaan ja luoda oman elämänsä todellisuutta. (Kinnunen ym. 2003, 19; Mönkkönen 2007, 89.)

2.2.2 Innostajat motivoivat innostumaan

Innostajat toimivat yhteisöissä prosessien alkuun saattajina ja ihmisten osallistumisen herättelijöinä. He luovat pohjan yhteisön toiminnalle, tuovat ihmiset yhteen ja suunnittelevat erilaisia aktiviteetteja yhdessä muiden kanssa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 230–231.) Innostajat yrittävät saada yhteisön jäsenet motivoitumaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja saada heidät liikkeelle (Kinnunen ym. 2003, 27).

Innostajia voi olla persoonaltaan hyvin monenlaisia, mutta heitä luonnehtivat tietyt peruspiirteet. Ihmissuhdeosaaminen on tärkeää, jotta pystytään tukemaan suhteiden muodostumista myös ryhmässä. Innostajien oma itsetuntemus auttaa ongelmien kohtaamisessa. (Kurki 1998, 21.) Innostajien on myös luotettava ryhmän jäseniin ja heidän kykyihinsä ratkaista itsekin ongelmiaan ja kehittyä sitä kautta (Kaukkila & Lehtonen 2008, 60; Kurki 1998, 21).

Ohjaajina innostajat ovat aloitteellisia ja innostavat muita ottamaan vastuuta. Sosiokulttuurisen innostamisen toiminnassa on kyse yhteisön prosessista, joten ohjaajien on vältettävä liikaa auktoriteettia ja pystyttävä hyväksymään toisten tekemät aloitteet. (Kinnunen ym. 2003, 27; Kurki 1998, 21.) Innostajien rooli ohjaajana korostuu kuitenkin erityisesti toiminnan alkuvaiheessa ja loppua kohden innostajien on tarkoitus tehdä itsensä tarpeettomiksi (Kurki 2000, 25, 77).

2.2.3 Innostamisen menetelmiä

Sosiokulttuurista innostamista toteutetaan erilaisilla osallistavilla aktiviteeteilla (Hämäläinen & Kurki 1997, 203; Kurki 2006, 155). Jokainen innostamisen kohteena oleva yhteisö on ainutlaatuinen, joten kaikille muotoutuu omat innostamisen metodinsa. Innostaa voidaan siis hyvin monella tavalla. Sosiokulttuurisen innostamisen periaatteita noudattavat metodit voidaan kuitenkin jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen, jotka ovat pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus. (Kurki 2006, 155.)

Pedagogisen ulottuvuuden, ja sen kasvatuksellisen toiminnan tavoitteena on persoonan kehittyminen. Toiminnan teemojen tulee liittyä ihmisten arkipäivän elämään, ja olla näin ollen innostavia ja samalla virkistäviä tapoja tavoitella asenteiden muutosta, oman vastuun tiedostamista ja motivaation heräämistä. Sosiaalinen ulottuvuus yhdistää ihmisiä. Sosiaalinen ja vapaa-ajan viriketoiminta painottavat erityisesti ihmisten yhteisöllisyyttä, sosiaalista kanssakäymistä ja hyvinvointia. Keskeistä on ihmisen oman osallistumisen avulla integroituminen yhteisöön. Kulttuurisen ulottuvuuden tärkeimpiä menetelmiä ovat taiteelliset menetelmät, joilla pyritään omien ajatusten ja tunteiden ilmaisun kehittämiseen. (Kurki 2000, 137–140; 2006, 154–155.)

Tunteiden kokeminen, tunnistaminen, näyttäminen ja niiden hillitseminen ovat tunteitaitoja, joita tarvitaan jokapäiväisessä elämässä. Tunteet ovat tärkeä osa ihmisten käyttäytymistä, ajatuksia ja valintoja ylläpitäen myös ihmisen henkistä hyvinvointia. Tunteetaitot ovat persoonallisia ja kaikilla ihmisillä vaistonvaraisia, mutta niitä on osattava kuunnella ja löytää siten luonteva tapa käyttää niitä. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 43; Peltonen 2005, 12–16.)

Tunnetaidot määrittelevät myös ihmisen vuorovaikutustaitoja, sillä kyky huomioida toisten tunteet, eläytyä eri tunnelmiin ja käsitellä omia tunteitaan korostuvat vuorovaikutussuhteissa (Jalovaara 2005, 96; Peltonen 2005, 16). Vuorovaikutussuhteet helpottuvat myös tunnerehellisyyden kautta. Tunnerehellisyyden perustana on avoimuus. Lähtökohtana on, että tunteet kerrotaan sellaisina kuin ne ovat. Aikuisten on huolehdittava, että myös lasten tunnerehellisyydelle annetaan tarpeeksi tilaa ja mahdollistetaan luotettava ympäristö tunteiden ilmaisuun. (Jalovaara 2005, 96; Kullberg-Piilola 2005, 36–37.)

2.3 Lastensuojelusta tukea arkeen

Kaikki perheet kohtaavat monenlaisia ongelmia elämänkaarensa eri vaiheissa. Joskus ongelmat ovat liian suuria perheen yksin kohdattavaksi. Perhe voi joutua tilanteeseen, jossa se tarvitsee esimerkiksi taloudellista, fyysistä tai emotionaalista tukea selviytyäkseen ja turvatakseen lapsen terveyden ja kehityksen. (Adams 2009, 311; Rantala 2002, 27–28.) Lastensuojelulain (417/2007) mukaan avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä ”1) jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka 2) jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään (Lastensuojelulaki 2007/417, § 34).

Rantala (2002, 28–31) viittaa teoksessaan Hermannsin (1996) tekemään jaotteluun lasten elämän riskitekijöistä. Erityisen tuen tarpeet voivat liittyä esimerkiksi vanhempien mielenterveysongelmiin, päihderiippuvuuteen tai keskinäisiin erimielisyyksiin, jotka ovat merkittäviä lapsen kasvuympäristöä vaarantavia riskitekijöitä. Ongelmana voi olla myös sosiaalisen tukiverkoston puuttuminen. Tällöin ammattilaisten apu korostuu lapsen kasvatuksessa ja arjessa selviytymisessä.

Usein perheiden ongelmat kytkeytyvät yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Lapsiperheiden elämään katsotaan vaikuttavan merkittävästi perheiden taloudelliset vaikeudet, joita velkaantuminen, työttömyys sekä sosiaalisten etuuksien ja palveluiden vähentäminen tuovat mukanaan. Taloudelliset vaikeudet vaikuttavat vanhempien henkiseen hyvinvointiin, ja siten kuormittavat koko perheen voimavaroja. (Hermanns 1996, Rantalan mukaan 2002, 31–32.)

Erityistä tukea saatetaan tarvita myös lapsiin liittyvien ongelmien takia. Esimerkiksi lapsen kehitykseen liittyvät häiriötekijät tai lapsen sairaus voivat aiheuttaa huolta, ja vaativat perheeltä aikaa ja voimavaroja. Myös lapsen tai nuoren käyttäytymisongelmat koettelevat vanhempien jaksamista, ja he voivat tarvita tukea kasvatustyössään ja arjessa selviytymisessä. (Hermanns 1996, Rantalan mukaan 2002, 28–29.)

Ongelmien ilmetessä perhettä tuetaan ensisijaisesti kotona lastensuojelun avohuollon tukitoimin. Tavoitteena on yrittää tukea perhettä niin, että se pystyisi tarjoamaan lapselle turvallisen ympäristön kasvaa ja kehittyä täysipainoisesti. Tukitoimia voivat olla esimerkiksi riittävän toimeentulon ja asumisen turvaaminen, perhetyö, lasten päivähoito, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta tai vertaisryhmä- ja virkistystoiminta. Kehittyvässä kunnassa kokeillaan uusia tukimuotoja ja palveluita perheiden tarpeiden mukaisesti. (Taskinen 2008, 16, 41–42.)

2.3.1 Tukiperhetoiminta

Tukiperhetoiminta on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, jota tarjotaan erityistä tukea tarvitseville lapsiperheille. Tuettava lapsi viettää aikaa tukiperheen luona laaditun sopimuksen mukaisesti ja osallistuu perheen arkeen. Vapaaehtoistyönä toteutettava tukiperhetoiminta täydentää lastensuojelun ammattilaisten työtä. Toimiakseen tukiperheenä perhe tarvitsee riittävän koulutuksen ja perehdytyksen toimintaan. (Tukihenkilö tai tukiperhe 2008.)

Tukiperhe on tavallinen perhe riippumatta perheen rakenteesta. Tukiperhe voi siis olla lapsiperhe, lapseton pariskunta tai yksinasuva henkilö. Erilaiset tukiperheet mahdollistavat yksilöllisten tarpeiden huomioimisen tukiperhettä valittaessa. Esimerkiksi lapsiperheessä tuettava lapsi saa seurata toisista lapsista, mutta lapseton pariskunta tai yksinasuva henkilö pystyy tarjoamaan lapselle erityishuomiota ja aikuisen läsnäoloa. Sosiaalityöntekijät valitsevat sopivan tukiperheen tukea tarvitsevan lapsen tilanteen ja tarpeen mukaan. (Onko sinulla aikaa ja kiinnostusta lapsiperheiden tukemiseen? 2009.)

2.3.2 Vertaisryhmätoiminta

Vertaisryhmän muodostaa ryhmä ihmisiä, joita yhdistää jokin samankaltainen ongelma tai elämäntilanne. Vertaisryhmätoiminta on oma-aloitteista, vapaaehtoista toimintaa ja toiminta lähtee ryhmästä itsestään. Ryhmäläiset tapaavat säännöllisesti ja jakavat kokemuksiaan ja tietoa toisilleen. (Miikkulainen 2000, 10; Nylund 1996, 194; 2000, 34–35; 2005, 203; Taitto 2001, 195; Vuorinen 1996, 8.)

Vertaisryhmätoiminnan lähtökohtana on vertaistuki ja oletuksena on, että kaikki ryhmän jäsenet tukevat toisiaan tasavertaisesti (Vuorinen 1996, 7–8). Tasavertaisuus ryhmässä edellyttää turvallista ilmapiiriä. Turvallisessa ryhmässä saa olla oma itsensä ja tuntea kaikki tunteensa. Turvallinen ilmapiiri luo myös hyvää oloa ja sen vallitessa voi rauhassa keskittyä olennaiseen, kun ei tarvitse pelätä, jännittää tai ylläpitää rooleja. Turvallinen ilmapiiri mahdollistaa myös dialogin syntymisen ja yhteishengen kehittymisen. (Heiskanen & Hiisijärvi 2009.)

Toiminta perustuu oma-apuun, keskinäiseen tukeen ja vastavuoroisuuteen. (Nylund 2000, 34–35; Taitto 2001, 195). Ryhmän tapaamisten ja keskustelujen myötä ryhmäläiset huomaavat, etteivät ole tilanteessaan yksin ja ainoita, joilla on ongelmia. Omasa tilanteesta kertominen voi olla myös helpottava kokemus ja jakamisen myötä ryhmässä voi saada kokemuksen toisten tukena olemisesta. (Inkinen & Söderblom 2005, 17, 33.) Ryhmän tarjoama tuki voi tämän myötä parantaa itsetuntoa ja antaa uusia toimintamalleja erilaisiin kriisitilanteisiin (Inkinen & Söderblom 2005, 17; Nylund 1996, 204).

Vertaisryhmään osallistumisen myötä selvitetään omaa elämäntilannetta muiden ryhmän jäsenten kanssa. Ryhmään osallistuvat haluavat jakaa kokemuksiaan toisten kanssa ja pyrkivät siten saamaan apua henkilökohtaisiin ongelmiinsa. (Nylund 1996, 194, 204.) Ryhmän tavoitteena on usein omien ongelmien hyväksyminen ja sen myötä niiden kanssa toimeen tuleminen (Taitto 2001, 194).

Vertaisryhmästä ihmiset saavat uusia näkökulmia. Ympärillä oleva tasaveroisen ryhmä tukee toisiaan arjessa jaksamisessa, elämänhallinnassa ja kasvattaa henkisiä voimavaroja. (Miikkulainen 2000, 10; Taitto 2001, 195.) Ryhmään osallistuminen auttaa

ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta sekä opettaa vuorovaikutustaitoja. Ryhmässä opitaan uutta ja kasvetaan ihmisenä. (Miikkulainen 2000, 10–11.)

3 YHTEISVOIMAA-PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN

3.1 Projektin lähtökohdat ja rajaukset

Projektin suunnitteluvaiheessa esittelimme projektimme idean toimeksiantajalle, joka hyväksyi sen osaksi seurakunnan diakonisen perhetyön toimintaa. Pyysimme yhteistyökumppaniksi Siilinjärven kunnan lapsiperhetyön yksikön sekä Lion's Club Siilinjärven. Aloitimme toiminnan suunnittelun varaamalla leiriajankohdan seurakunnan leirikeskukseen.

Projektin ollessa osa seurakunnan diakonisen perhetyön tuottamia palveluita, toiminnan suunnittelussa tuli ottaa huomioon seurakunnan jo vakiintuneet käytännöt. Seurakunnan diakonisen perhetyön perheleirit ovat viikonlopun mittaisia. Leireillä tulee olla vähintään 20 henkilöä ruokailun järjestämiseksi. Myös leirikeskuksen majoitustilat rajoittavat osallistujien määrää.

Toimintaan sopivaksi ryhmäkooksi muodostui 5–10 perhettä riippuen perheiden henkilömääristä. Vertaistuen mahdollistamiseksi halusimme toimintaan useita perheitä. Mielestämme viikonlopun mittainen leiri olisi ollut prosessina liian lyhyt toiminnalle asettamiemme tavoitteiden toteutumiseksi (ks. 3.2). Tämän vuoksi päädyimme järjestämään ryhmätapaamisia ennen leiriä.

3.2 Projektin tavoitteet ja tarkoitus

Projektin kehittämistehtävänä oli kokeilla vertaistukea tuottavaa ryhmätoimintaa ja perheleiriä tukimuotona lastensuojelun avohuollon asiakkaille Siilinjärven kunnassa. Pitkän aikavälin tavoitteenamme oli saada aikaan keskustelua siitä, että tulevaisuudessa seurakunta ja kunta voisivat yhdistää resurssejaan ja mahdollisesti tarjota palveluita yhdessä. Tavoitteenamme oli luoda verkostoa toiminnan mahdollistamiseksi nyt ja tulevaisuudessa kunnan, seurakunnan sekä muiden kolmannen sektorin toimijoiden välille.

Projektimme tavoitteena oli lastensuojelun avohuollon asiakasperheiden tukeminen. Tavoitteenamme oli, että järjestämämme sosiokulttuuriseen innostamiseen perustuva toiminta tukisi perheen yhteistoimintaa. Halusimme tarjota perheille tuetun viikonloppun, jolloin lapset eivät lähtisi tukiperheeseen. Leirin tarkoituksena oli antaa vanhemmille mahdollisuus viettää aikaa oman lapsensa kanssa, rentoutua sekä tehdä asioita yhdessä perheenä ilman arjen rajoittamia tekijöitä. Halusimme tarvittaessa mahdollistaa vanhemmille myös omaa aikaa, jolloin järjestäisimme lastenhoidon.

Perheiden tukemisen lisäksi järjestämämme toiminnan tavoitteena oli mahdollistaa vertaistuen syntyminen perheiden välille. Vertaistuen myötä perheet voisivat saada tukea samassa tilanteessa olevilta perheiltä. Tavoitteena oli antaa perheille mahdollisuus luoda uusia ihmissuhteita, ja vahvistaa siten omaa sosiaalista verkostoaan.

Ryhmätapaamiset olivat pohjustus leirille, ja niiden aikana aloitettiin turvallisen ilmapiiirin luominen. Leiri saatiin sujuvammin aloitettua, kun asiakkaat olivat jo tutustuneet toisiinsa ja ohjaajiin. Jokaiselle ryhmätapaamiselle asetettiin lisäksi omat tavoitteensa, jotka on eritelty tarkemmin Yhteisvoimaa-toiminnan toteutuksen yhteydessä luvussa 4.

3.3 Kohderyhmä ja hyödynsaajat

Kohderyhmämme oli lastensuojelun avohuollon asiakkaat, joilla ainakin yhtenä tukimuotona on tukiperhetoiminta. Kohderyhmä valittiin yhdessä diakonisen perhetyön työntekijän, kunnan lastensuojelun johtajan ja ohjaavan opettajamme kanssa. Tämän jälkeen lapsiperhetyön yksikön työntekijät arvioivat asiakkaistaan perheiden sopivuutta toimintaamme ja valitsivat sen pohjalta perheet, joille toimintaa tarjottiin.

Perheet saivat opinnäytetyömme toiminnan myötä tukea arkeensa. Perheet saivat tuetun viikonloppuloman ja mahdollisuuden vertaistukeen tutustumalla muihin perheisiin, joilla on tukiperhe. Hyödynsaajia ovat asiakasryhmämme lisäksi toimeksiantaja ja yhteistyökumppanit.

Diakoninen perhetyö hyötyi järjestämästämme toiminnasta, sillä opinnäytetyönämme järjestimme yhden perhetyön perheleirin. Seurakunnan työntekijän työmäärää helpotti se, että päävastuu leirin suunnittelusta ja toteutuksesta oli meillä. Perhetyö sai myös uudenlaisen idean tulevien perheleirien toteuttamista ajatellen. Seurakunnan perhetyöntekijä sai projektin myötä uusia ideoita ja toimintamalleja työhönsä.

Kunnan lapsiperhetyön yksikkö hyötyi toiminnastamme, sillä heidän asiakkailleen järjestettiin tuettua toimintaa. Myös Lion's Club Siilinjärvi hyötyi toiminnastamme osallistuttuaan leirin toteutukseen. Lion's Clubin toimijat saivat tukea oman alueensa perheitä ja tehdä vapaaehtoistyötä, joka on järjestön hengen mukaista.

3.4 Toimeksiantaja ja yhteistyökumppanit

Opinnäytetyömme toimeksiantaja oli Siilinjärven seurakunta. Toimintamme toteutettiin osana seurakunnan diakonisen perhetyön toimintaa. Tärkein yhteistyökumppanimme oli Siilinjärven kunta, jonka avustuksella saimme asiakkaat toimintaamme.

Siilinjärvi on kasvava kunta, jossa on asukkaita noin 21 000. Kunnan väestö on ikärakenteeltaan nuorta ja erityisesti lapsiperheitä on paljon. (Kuntaesittely 2009.) Myös Siilinjärven seurakunnassa on lähes 18 000 jäsentä. Lapsiperheiden suuri määrä kunnassa edellyttää myös lapsi-, nuoriso- ja perhetyön huomioimista seurakunnassa. (Seurakunnan syntyhistoria, nykytila ja toimitilat 2009.)

Diakoninen perhetyö on varsin uusi työmuoto Siilinjärvellä (Mattinen 2008). Se on korjaavaa, perheen kriisivaiheessa tukea antavaa toimintaa sekä ongelmia ennaltaehkäisevää parisuhdetyötä. Työllä tuetaan perheenjäsenten välisiä suhteita. Diakonisen perhetyön tavoitteena on auttaa erityisesti niitä lapsiperheitä, joille ei ole riittävästi tarjolla muita tukitoimia. (Toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2010.)

Siilinjärven diakoninen perhetyö on kaikille avoin ja maksuton palvelu. Perhetyö tarjoaa luottamuksellista kuuntelu- ja keskusteluapua vanhemmille. Perheen elämäntilannetta voidaan tarkastella ja arvioida yhdessä työntekijän kanssa. Työntekijä ohjaa tarvittaessa perheet sosiaali- ja terveystalouden piiriin. Diakoninen perhetyö järjes-

tää myös vertaisryhmätoimintaa ja perheleirejä erilaisille asiakasryhmille. (Diakoni-
nen perhetyö 2008; Toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2010.)

Teimme yhteistyötä myös Lion's Club Siilinjärven kanssa, jonka toimijat suunnittelivat ja toteuttivat aktiviteetteja leirillemme. Järjestön toiminta perustuu vapaaehtoiseen työhön, joka keskittyy omaan lähialueeseen. Työllä autetaan kohteita, joita ei tueta tarpeeksi julkisin varoin. Lion's Clubien palvelutoiminta, joka tapahtuu ”Me palvelemme” -hengessä, kohdistuu muun muassa nuorisoon ja vanhusväestöön sekä muihin avun tarpeessa oleviin. (Mitä on lionstoiminta? 2008.)

3.5 Projektin resurssit ja budjetti

Seurakunnan diakonisen perhetyön työntekijä oli apunamme ryhmätapaamisissa ja perheleirillä. Lisäksi leirillä oli seurakunnan puolesta kaksi emäntää, jotka vastasivat ruokahuollosta. Lion's Club Siilinjärven toimijat suunnittelivat ja tulivat pitämään leirille erilaisia aktiviteetteja. Saimme leirille myös kaksi projektiopintojaan suorittavaa sosionomi (AMK)-opiskelijaa auttamaan lastenhoidossa ja muussa leirin arjessa.

Perheleirin järjestimme Siilinjärven seurakunnan Ruokoniemen leirikeskuksessa. Ryhmätapaamiset järjestettiin pääosin Mannerheimin lastensuojeluliiton Siilinjärven paikallisyhdistyksen perhekeskus Kotirinteen tiloissa. Halusimme, että tila ei olisi seurakunnan omistama, jotta se ei saisi ketään jäämään pois toiminnasta uskonnollisuuden vuoksi. Ongelmana koimme sen, että tilassa oli kaksi toisistaan erillään olevaa huonetta. Ryhmä jakaantui välillä siten, että lapset leikkivät toisessa huoneessa ja aikuiset keskustelivat toisessa. Toisaalta tämä oli välillä myös etu, sillä lasten ollessa toisessa huoneessa aikuiset saivat keskustella ja tehdä tehtäviä rauhassa. Yhdelle tapaamiskerralle varasimme Siilinlahden koulun liikuntasalin.

Saimme seurakunnalta materiaaleja toiminnan eri aktiviteetteihin. Tarvitsemamme materiaalit olivat lähinnä askartelutarvikkeita, leluja ja pelejä. Seurakunnalta saimme myös jokaiselle ryhmätapaamiselle kahvit ja pienen iltapalan.

Suurimmat kustannukset projektissamme aiheutuivat leiristä ja ryhmätapaamisista sekä kohderyhmälle lähetetyistä kirjeistä. Toiminnasta ja kirjeistä aiheutuvat kulut rahoitettiin seurakunnan ja kunnan varoista. Seurakunnassa oli budjetoitu rahaa diakonisen perhetyön perheleiriä varten. Tähän sisältyi kaikki leiristä aiheutuvat todelliset kustannukset: tilat, ateriapalvelut, materiaalikustannukset sekä seurakunnan työntekijöiden palkat.

Seurakunta on määrittänyt leirimaksut Ruokoniemen leirikeskukseen, joiden mukaan kunta kustansi perheiden osallistumisen leirille. Kunnalta tuleva rahoitus oli asiakkaalle myönnettävää lastensuojelun avohuollon tukitoimea tai toimeentulotukea. Leiriläisten tuli hakea avustusta leirimaksuun omalta sosiaalityöntekijältään. Seurakunta kustansi kaikkien ohjaajien leirimaksut. Seurakunnan budjettiin kuului myös ryhmätapaamisten kustannukset.

Kohderyhmään otettiin yhteyttä kirjeitse. Kunnan lapsiperhetyön yksikkö kustansi kirjeistä aiheutuneet kulut ja vastasi kirjeiden postituksesta. Emme voineet saada kohderyhmän osoitetietoja niiden luottamuksellisuuden takia, joten toimitimme laatimamme kirjeet (liite 1 ja liite 2) lapsiperhetyön yksikköön kohderyhmälle lähetettäväksi.

Vastasimme itse omista matkakustannuksista ja puhelinkuluistamme. Avasimme uuden puhelinliittymän opinnäytetyöasioiden hoitoon. Tällä turvasimme oman yksityisyytemme.

3.6 Toiminnan arviointi

Arviointimme koostuu sisäisestä ja ulkoisesta arvioinnista. Sisäiseen arviointiin kuuluvat itsearviointi ja perheiltä kerätty palaute (liite 3). Itsearviointimme perustuu toiminnan aikana tekemiimme havaintoihin, jotka kirjattiin kenttäpäiväkirjaan.

Havainnointi on tutkimusmetodi, jolla kerätään tutkimusaineistoa (Vilka 2006, 37). Havainnoinnilla tarkoitetaan kohderyhmän tarkkailua, jonka aikana tehdään muistiinpanoja tai kenttäraporttia (Metsämuuronen 2001, 43). Havainnointi voidaan jakaa neljään eri osallistumisen muotoon riippuen siitä, millaisessa asemassa havainnoija on

havainnoitavaan kohteeseen nähden. Havainnoinnin osallistumisen muodot ovat havainnointi ilman varsinaista osallistumista, havainnoija osallistujana, osallistuja havainnoijana ja täydellinen osallistuja. (Adler & Adler 1994 Metsämuurosen mukaan 2001, 44; Vilka 2006, 42.) Käytimme opinnäytetyössämme osallistuvaa havainnointia.

Osallistuvaa havainnointia voidaan tehdä siten, että havainnoija on osallistujana ryhmässä tai niin, että ryhmään osallistuja havainnoi tilanteita. Osallistuva havainnointi mahdollistaa myös havainnoijan puuttumisen ryhmässä tapahtuviin vääryyksiin ja epäkohtiin. (Metsämuuronen 2001, 45.) Opinnäytetyömme toiminnassa havainnoimme ja osallistuimme ryhmään mukaan. Näin ollen pystyimme myös tarvittaessa puuttumaan ryhmässä esiin tulleisiin tilanteisiin.

Toiminnan aikana kirjasimme havaintomme kenttäpäiväkirjaan, mikä helpotti meitä myös muistamaan havaintomme myöhemmin ja arvioimaan toimintaamme paremmin. Vilkan ja Airaksisen (2003, 157) mukaan yksi keskeinen arvioinnin kohde on työn toteutustapa ja käytetyt keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Arvioimmekin oman toimintamme lisäksi myös käyttämiemme työmenetelmien sopivuutta jokaisen ryhmätapaamisen ja leirin jälkeen tavoitteisiin peilaten. Arvioimme raportointivaiheessa myös koko opinnäytetyöprosessin onnistumista tavoitteisiin nähden.

Leirin jälkeen pyysimme palautetta toimintaan osallistuneilta perheiltä. Kohderyhmältä kerätty palaute on tärkeä pohja tavoitteiden arvioinnille, jotta arviointi ei jäisi liian subjektiiviseksi (Vilka & Airaksinen 2003, 157). Halusimme tietää, vastasiko toiminta perheiden tarpeita ja toiveita, sekä saada kehittämisideoita jatkoa ajatellen. Palaute pyydettiin avoimella kyselylomakkeella, johon kysymykset oli asetettu teemoittain. Teemoina olivat toiminnan tarve, ryhmätapaamiset, leiri ja toiminnan onnistuminen. Perheet saivat kirjoittaa lomakkeeseen arviointia ja mielipiteitään nimettömänä.

Annoimme vanhemmille mahdollisuuden myös suulliseen palautteeseen. Keräsimme palautetta perheiden lapsilta suullisesti leirin aikana ja lapset saivat kirjoittaa ja piirtää meille vapaamuotoisen palautteen vanhempien kirjoittaessa palautettaan. Osana palautetta toimivat myös tunnepaperit, joita perheet tekivät koko toiminnan ajan.

Ulkoisen arviointimme koostui toimeksiantajalta ja yhteistyökumppaneilta kerätystä palautteesta. Saimme ryhmätapaamisten jälkeen seurakunnan työntekijältä suullista palautetta, jonka avulla pystyimme kehittämään toimintaa seuraavaa tapaamista varten. Toiminnan päätyttyä pyysimme palautetta seurakunnalta, kunnan lapsiperhe-työyksiköltä ja Lion's Club Siilinjärven toimijoilta. Lähetimme sähköpostitse teemat, joiden pohjalta halusimme heidän pohtivat projektin onnistumista. Teemoina olivat yhteistyön sujuvuus, toiminnan onnistuminen ja tulevaisuus. Toimeksiantajalta kysimme palautetta lisäksi ohjaustaidoistamme ja käyttämistämme työskentelymenetelmistä.

Riikosen (1998, 45) mukaan on hyvä järjestää projektin päätteeksi arviointitilaisuus, jossa esitellään toiminnan tuloksia. Kokoonnuimme yhdessä toimeksiantajan kanssa toiminnan päätyttyä. Tilaisuudessa kävimme läpi saamiamme palautteita, toiminnan onnistumista ja tulevaisuutta sekä kiitimme toimeksiantajaa yhteistyöstä.

4 YHTEISVOIMAA-TOIMINNAN TOTEUTTAMINEN

Yhteisvoimaa-projektin toimintaan ilmoittautui viisi perhettä. Perheissä oli yhteensä kahdeksan aikuista ja kymmenen lasta. Mukana oli sekä yhden että kahden vanhemman perheitä. Lasten ikäjakauma oli suuri, nuorin mukana olleista oli yksivuotias ja vanhin 12-vuotias. Mukana oli myös erityislapsia.

Yhteisvoimaa-toiminnan sosiokulttuurisen innostamisen menetelmät liittyivät pääosin tunteiden ilmaisun ja sosiaalisuuden vahvistamiseen. Tunteiden käsittelyä tuettiin erilaisin taiteellisen ilmaisun menetelmin. Yhteisöllinen toiminta tuki sosiaalisuuden kehittymistä.

4.1 Tunnetyö osana toimintaa

Käytimme toimintamme aikana tunnetyön menetelmiä pyrkiessämme perheiden tunteiden ilmaisun ja vuorovaikutussuhteiden kehittymiseen. Tunnetyöhön perheet saivat osallistua yhdessä tai erikseen. Toivoimme myös lasten osallistuvan työskentelyyn, sillä halusimme korostaa paitsi perheen keskinäistä tunnerehellisyyttä, myös lasten tunteiden huomioimista ja tunteiden ilmaisun opettelua jo lapsena (ks. Kullberg-Piilola 2005, 36). Jalovaaran (2005, 97) mukaan tunnetaitojen kehittäminen soveltuu hyvin toiminnallisiin ryhmiin, joissa voi käyttää esimerkiksi erilaisia taiteellisia ja liikunnallisia menetelmiä tunteiden käsittelyn ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun.

Yksi käyttämämme tunnetyön väline oli tunnekortit. Tunnekortteja käytettiin kaikkien ryhmätapaamisten ja leirin alussa. Jokainen perheenjäsen tai perhe yhdessä valitsi erilaisten postikorttien joukosta kortin, joka kuvasi sen hetkistä tunnetta ja tuntemusta. Vuorollaan jokainen kertoi kortistaan ja sen herättämistä tunteista sekä perusteli, miksi valitsi kyseisen kortin.

Toiminnan aikana käytimme myös tunnepapereita tunteiden ilmaisun välineenä. Jokainen sai valita tilanteeseen sopivan värisen paperin, ja kirjoittaa tai piirtää siihen tunnelmiaan ja tuntemuksiaan. Tunnepaperit olivat henkilökohtaisia, eikä niitä tarvinnut

nut esitellä muille. Tunnepaperien tarkoitus oli herätellä tunteita ja harjaannuttaa omien tunteiden käsittelyä luovien menetelmien avulla.

4.2 Ryhmätapaamiset

Ryhmä kokoontui neljä kertaa ennen leiriä. Tapaamiskertojen runko oli jokaisella kerralla samanlainen. Aloitimme tapaamiset tarjoamalla iltapalaa. Tällä pyrimme rentouttamaan ilmapiiriä. Iltapalan jälkeen siirryimme tunnekortteihin, joiden jälkeen vuorossa oli tapaamisen teema ja siihen liittyvät tehtävät. Tapaamisten lopussa perheet tekivät tunnepaperit ja kirjoittivat palautetta. Lapsille oli tarrapassit, joihin he saivat valita tarran tapaamisten jälkeen.

Jokaiselle ryhmätapaamiselle oli oma teemansa. Olemme koonneet teemat ja tapaamiskerroilla tehdyt tehtävät taulukkoon 1 sivulla 24. Suunnittelimme nämä alustavat ohjelmat ryhmätapaamiskerroille, mutta tarkensimme ja mukautimme niitä toiminnan aikana. Toiminnan sisältö suunniteltiin perheiden toiveet, lasten iät, perherakenteet ja tarpeet huomioon ottaen. Sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjautuvan toiminnan tuleekin vastata kyseisen ryhmän tarpeisiin ja toiveisiin (Kurki 2000, 146).

TAULUKKO 1. Yhteisvoimaa-toiminnan tapaamiskerrat

TAPAAMISKERTA	TEEMA JA TEHTÄVÄT
8.4.2009	Tutustuminen Käytännön asiat. Kirjalliset suostumukset. Vaitiolositoumukset.
22.4.2009	Meidän perhe Perhepiirroksia. Päivärytmit. Perheen resepti. Verkostokartta.
29.4.2009	Temppuilu Liikunta/Temppurata.
13.5.2009	Leirin suunnittelu Leirin sääntöjen laatiminen. Ohjelman suunnittelu.

4.2.1 Ensimmäinen ryhmätapaaminen

Ensimmäisen ryhmätapaamisemme tavoitteena oli perheiden tutustuminen toisiinsa, sekä informaation antaminen toiminnasta. Tavoitteenamme oli myös luoda rento ja mukava tunnelma. Näihin tavoitteisiin oli tarkoitus päästä tutustumisleikkien ja keskustelun avulla. Sosiokulttuurisessa innostamisessa tärkeää on ryhmän aktivointi toimintaan ja ihmisten tutustuttaminen toisiinsa. Innostajan tulee toimia vuorovaikutuksen ja informaation välittäjänä. Sosiokulttuuriseen innostamiseen pohjautuvassa toiminnassa pyritään saamaan avoin, solidaarinen ja ryhmän toimintaa tukeva ilmapiiri. (Kurki 2000, 148.)

Pyysimme kaikilta perheiltä kirjallisen suostumuksen käyttää ryhmätapaamisissa ja leirillä käsiteltäviä tietoja opinnäytetyössämme. Jaoimme perheille suostumuslomakkeen (liite 4), jossa pyysimme lupaa tietojen käyttämiseen opinnäytetyössämme. Samalla lomakkeella perheet vahvistivat vaitiolositoumuksen, ja myös itse sitouduimme noudattamaan vaitiolovelvollisuutta. Lisäksi pyysimme perheiltä lupaa valokuvaamiseen toiminnan aikana (liite 5).

Tarkoituksenamme oli, että perheet tutustuisivat toisiinsa tutustumisleikkien avulla. Huomasimme kuitenkin heti perheiden saavuttua paikalle, että valmistelemamme leikit olivat liian vaikeita toteuttaa kyseiselle asiakasryhmälle, sillä perheissä oli useita erityislapsia. Lapset leikkivät eri huoneessa, eivätkä vanhemmat halunneet ryhtyä tutustumisleikkeihin ilman lapsia. Niinpä muokkasimme ohjelmaamme kyseisille perheille sopiviksi ja jätimme tutustumisleikit pois ohjelmastamme. Sosiaalipedagogisen toiminnan ohjaajien, eli innostajien, tuleekin olla joustavia ja mukautuvia, sillä ryhmän toiminta muuttuu toiminnan edetessä (Hämäläinen & Kurki 1997, 49).

Yksi vanhemmista ehdotti, että tutustuisimme toisiimme keskustellen. Kävimme vanhempien kesken kierroksen, jossa kaikki esittelivät itsensä ja perheensä sekä kertoivat perheensä taustoista. Esittäytyminen ja oman tilanteen kertominen toiminnan alussa on vertaistuen kannalta tärkeää, sillä sen myötä huomataan mikä meitä yhdistää (Inkinen & Söderblom 2005, 33). Ryhmässämme perheitä yhdisti se, että kaikilla perheillä oli tukiperhe. Kahdella perheellä löytyi myös muita yhdistäviä tekijöitä, muun muassa erityislapsen. Vanhemmat keskustelivatkin pitkään erityislapsistaan.

Huomasimme, että kolmannen perheen vanhempi jäi keskustelussa ulkopuoliseksi, koska hänen lapsensa eivät olleet erityislapsia. Hän soittikin meille tapaamisen jälkeen ja halusi keskustella siitä, että tunsivat olonsa ulkopuoliseksi ryhmässä. Keskustelimme hänen kanssaan myöhemminkin useaan kertaan hänen tuntemuksistaan. Hän mietti myös toisinaan sitä, onko toiminta heidän tarpeitaan vastaavaa. Oli hankalaa arvioida toiminnan soveltuvuutta perheelle, koska emme tienneet perheen taustoja. Muistutimme perhettä, että toimintaan osallistuminen on vapaaehtoista. Vapaaehtoisuus on olennainen osa sosiokulttuurisen innostamisen toimintaa (Kurki 2000, 26). Kerroimme perheelle, että he saavat itse arvioida, onko toiminta heille sopivaa. Rohkaisimme ja toivoimme heidän kuitenkin jatkavan toiminnassa mukana.

Perheet suhtautuivat tunnetyöhön avoimesti. Tunnepaperien tarkoitus ei kuitenkaan selvinnyt kaikille vielä ensimmäisellä kerralla. Osa vanhemmista oli kirjoittanut tunnepaperiin toiveita leiristä ja sen ohjelmasta. Yksi perhe mietti, ettei heillä ole mitään kirjoitettavaa. Rohkaisimme heitä kirjoittamaan sen, koska se on olennaista tunnerehellisyyden kannalta. Totesimme tapaamisen jälkeen, että tunnepaperityöskentelyn tarkoitusta tulisi selventää seuraavissa tapaamisissa.

Vaikka toivoimme perheiden sitoutumista toimintaan, kaikki perheet eivät saapuneet ensimmäiseen tapaamiseen. Paikalla oli osallistujia kolmesta perheestä. Otimme poissoalleisiin perheisiin yhteyttä tapaamisen jälkeen.

4.2.2 Toinen ryhmätapaaminen

Toisella tapaamiskerralla oli paikalla kaksi perhettä kokonaisuudessaan. Kahdesta perheestä paikalle tuli vain osa perheenjäsenistä. Uusi perhe tuli ryhmään luontevasti mukaan. Perheen äiti alkoi keskustella toisen äidin kanssa lapsistaan ja tukiperhetaustaan. Viides perhe ei saapunut paikalle.

Teemana toisella tapaamisella oli meidän perhe. Tavoitteena oli saada lisää tietoa asiakasperheistä ja myös perheet saivat kuulla enemmän toisistaan. Tavoitteena oli myös tutustumisen syveneminen ja turvallisen ryhmäilmapiirin luominen. Turvallinen ilmapiiri on ryhmän toimivuuden ja ryhmäläisten hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Tur-

vallinen ilmapiiri on kiireetön, rauhallinen ja vapautunut. (Heiskanen & Hiisijärvi 2009.) Tavoitteisiin pyrimme pääsemään tekemällä tehtäviä ja keskustelemalla.

Toisella tapaamisella tunnekorttityöskentelyn aikana pohdittiin jo syvällisempiäkin asioita. Ryhmässä nostettiin esille esimerkiksi tienrasteyskortti, joka kuvasi elämässä tehtäviä valintoja. Tapaamiskerralla lapsille annettiin tehtäväksi piirtää kuva omasta perheestään. Tapaamisessa mukana olevasta viidestä lapsesta neljä piirsi kuvan. Viides lapsista oli erityislapsi, joka ei pystynyt piirtämään perhekuva yksin. Ehdotimme, että toinen vanhemmista piirtäisi kuvan yhdessä lapsen kanssa. Kannustuksistamme huolimatta vanhemman mielestä lapsi ei pystynyt piirtämään perhekuva. Yhdelle vanhemmista annoimme tehtäväksi verkostokartan, koska hänen lapsensa eivät olleet mukana ryhmätapaamisessa.

Kun lapset olivat piirtäneet perhekuvat, he pelasivat lautapelejä ohjaajan kanssa. Vanhemmat kirjoittivat perheen päivärytmin, josta tulivat ilmi heräämis- ja nukkumaanmenoajat, mahdolliset lasten päiväunet sekä ruokailuajat. Leirin suunnittelun kannalta oli tärkeää käsitellä perheiden aikatauluja.

Vanhemmat kirjoittivat myös reseptit omasta perheestään. Reseptissä vanhempien tuli käyttää mielikuvitusta ja luovuutta miettiessään, mistä heidän perheensä muodostuu ja mitä aineksia siihen kuuluu. Alun perin oli tarkoitus purkaa tehtävät, mutta perheiltä tuli toive, että tehtävät voisi pitää henkilökohtaisina. Tällöin vanhemmat pystyivät kirjoittamaan avoimemmin asioistaan. Ryhmän turvallisuuden säilymiseksi onkin tärkeää, että jokainen saa kertoa itsestään ja asioistaan sen verran kuin haluaa (Heiskanen & Hiisijärvi 2009).

4.2.3 Kolmas ryhmätapaaminen

Kolmannella tapaamiskerralla paikalla oli kolme perhettä. Tällä kerralla mukaan pääsi myös perhe, joka oli aiemmilla tapaamiskerroilla estynyt tulema tapaamisiin. Perhe tuli tapaamiseen myöhässä, joten emme ehtineet esitellä uutta perhettä ennen toiminnallisen osuuden alkamista. Perheen lapset sopeutuivat kuitenkin ryhmään luontevasti

ja menivät muiden mukana. Kaksi muuta perhettä ilmoittivat, etteivät pääse tulemaan tapaamiseen.

Tapaamiskerran teemana oli temppuilu. Tavoitteena oli innostaa perheitä liikkumaan yhdessä ja samalla painottaa liikunnallisuutta sekä kehittää liikunnallisia taitoja. Liikunta tukee lapsen persoonallisuuden kasvua ja tasapainoista kehitystä, sekä antaa lapselle mahdollisuuden oppia ja oivaltaa uusia asioita. Lapsen ja aikuisen yhdessä liikkuminen ja vuorovaikutus kehittävät lapsen tunne-elämää, ajattelua ja yhteistyötaitoja. (Autio & Kaski 2005, 54; Miettinen 1999, 113–114.)

Temppuilu pohjautuu perusliikkeisiin. Niitä ovat esimerkiksi konttaaminen, juokseminen, riippuminen, hyppääminen sekä erilaiset taitotekijät, kuten tasapaino- ja koordinaatiokyky. Lapsi voi temppuillaan kokeilla rajojaan ja asettaa uusia haasteita. Mielekkyyttä ja vaikeustasoa temppuilla voidaan muokata käyttämällä erilaisia liikuntavälineitä, kuten palloja, keiloja tai vanteita. (Autio 1995, 157.)

Kokoonnuimme koulun liikuntasalissa, jossa oli käytettävissä koulun varaston erilaisia liikuntavälineitä. Annoimme perheille enemmän vastuuta, sillä he saivat yhdessä suunnitella ja toteuttaa temppuradan. Tällä tavoin pyrimme luontevasti ryhmän omaaloitteisuuden lisäämiseen ja samalla luopumaan ohjaajan roolistamme ja pääsemään lähemmäs tasavertaista suhdetta perheiden kanssa.

Perheet saivat tutustua erilaisiin liikuntavälineisiin ja rakentaa niistä temppuiloradan. Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteita ovat muun muassa tukea osallistujia aloitteellisuuteen ja vastuunottoon motivoimalla heitä toimintaan (Kurki 2000, 23). Pyrimme olemaan innostavia ja kannustamaan lapsia ja vanhempia toimimaan yhdessä. Perheet innostuivatkin liikuntateemasta. Kaikki perheet osallistuivat temppuradan tekemiseen ja kokeilivat erilaisia liikuntavälineitä.

Havainnoimme, että osittain vanhemmat jäivät seinustalle keskustelemaan ja lapset liikkuvat itsekseen. Toiset perheet liikkuvat kuitenkin siten, että vanhempi ja lapsi olivat aina yhdessä. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus kehittyy yhdessä liikkumalla, siksi yhteinen liikunta onkin erityisen tärkeää. Lapsen rohkaiseminen liikun-

nallisuuteen auttaa lasta muodostamaan omaa minäkäsitystään ja tuntemaan kehoaan. (Karvonen, Sirén-Tiusanen & Vuorinen 2003, 294; Miettinen 1999, 114.)

4.2.4 Neljäs ryhmätapaaminen

Neljännellä tapaamiskerralla mukana oli yksi perhe kokonaisuudessaan ja kahdesta perheestä osa perheenjäsenistä. Lisäksi tapaamisessa oli mukana toinen leirille mukaan lähtevistä opiskelijoista, jotta hän pystyi tutustumaan perheisiin. Samalla myös perheet saivat tutustua opiskelijaan.

Viimeisen ryhmätapaamisen teemana oli leirin suunnittelu. Tavoitteena oli, että kaikki osallistuisivat leirin suunnitteluun ja innostuisivat tulevasta leiristä. Tarkoituksena oli myös käydä läpi käytännön asioita leiriin liittyen. Tapaamisen alussa valituista tunnekorteista tuli esiin erityisesti innostus ja jännitys leiristä. Perheet kertoivat odottavansa leiriä ja irtaantumista arjesta.

Annoimme perheille vastuun suunnitella iltapäivän toimintatuokion toiselle leiripäivälle ja ohjelmaa iltanuotiolle. Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteena on, että ihmiset kykenevät ottamaan toiminnan edetessä enemmän vastuuta omasta toiminnastaan (Kurki 2000, 136). Perheet saivat vapaasti suunnitella mieleistään ohjelmaa, ja kerroimme, että meidän roolimme tuokion aikana on heidän päätettävissään. Esimerkiksi voisimme hoitaa lapsia vanhempien niin halutessa. Sosiokulttuurisen innostamisen peruslähtökohta on ihmisten oma osallistuminen. Innostamisen tavoitteena on, että ihmiset toimivat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa pyrkien samalla yhteiseen päämäärään. (Kurki 2000, 88–89, 120).

Perheet päätyivät yhdessä keskustellen koko ryhmän yhteiseen metsäretkeen, jonka aikana kerätään kiviä kivenmaalausta varten. Sovimme, että tarvittaessa ohjaajat järjestävät päiväunilla olevien pienten lasten hoidon. Iltanuotiolle perheet suunnittelivat lettujen ja makkaroiden paistoa. Lisäksi sovimme, että kaikki perheet miettivät lisää iltaohjelmaa kotona ennen leiriä.

Pyysimme perheitä kirjoittamaan heidän mielestään tärkeitä sääntöjä leirille (liite 6). Perheiden ehdottamat säännöt kirjattiin yhdelle suurelle kartongille, joka oli näkyvillä kaikille koko leirin ajan. Käytimme sääntöihin kaikki perheiden ehdotukset. Innostamisen periaatteiden mukaisesti ryhmä teki säännöistään oman näköisensä.

Perheet esittivät toiveita leirille kaikkien ryhmätapaamisten aikana, mutta kysyimme toiveita vielä erikseen viimeisellä tapaamiskerralla. Leirille toivottiin erilaisia aktiviteetteja, pelejä ja musiikkia. Vanhemmilta tuli myös toive, että he saisivat omaa aikaa leirillä.

4.3 Yhteisvoimaa-toiminnan leiri

Yhteisvoimaa-toiminnan leiri järjestettiin seurakunnan Ruokoniemen leirikeskuksessa 22.–24.5.2009. Leirin virkistykselliset aktiviteetit ja arjesta irtaantuminen antoivat perheille mahdollisuuden rentoutumiseen ja yhteisen ajan viettämiseen oman perheensä sekä muiden perheiden kanssa. Kurjen (2000, 139) mukaan leikkimielinen toiminta niin lapsille kuin aikuisillekin ylläpitää fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, mikä on myös arjessa jaksamisen perusedellytys. Sosiaalisten aktiviteettien on tarkoitus myös tukea perheiden yhdistymistä ja yhteistyötä muiden kanssa (Kurki 2000, 140).

Leirillä korostimme yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemisen iloa, rentouttavaa vapaa-aikaa ja vastuuttamista sosiokulttuurisen innostamisen periaattein. Perheille pyrittiin selvittämään toimintaa ohjaavia periaatteita jo ryhmätapaamisten aikana. Monet olivat tottuneet täysin ohjattuun leiriin, jolloin leirin vetäjät ovat kaikesta vastuussa. Tämä ei kuitenkaan ollut meidän toimintamme tavoite, vaan pyrimme mahdollisimman tasavertaiseen suhteeseen perheiden kanssa ottamatta erityistä johtajan roolia innostamisen periaatteita noudattaen (ks. Kinnunen ym. 2003, 27). Perheet saivatkin vaikuttaa toiminnan sisältöön jo ennen leiriä, ja olimme sopineet ennakkoon vastuunjakamisesta toiminnan sujuvuuden parantamiseksi.

Olimme varanneet leirille jo ennen toiminnan alkamista Lion's Club Siilinjärven toimijoiden järjestämää toimintaa, mutta muuten leirin ohjelma muotoutui ryhmätapaamisten aikana ryhmän kokoonpanon, leiriläisten toiveiden ja yhteisten suunnitelmien

pohjalta. Olemme koonneet taulukkoon 2 sivulla 31 tiivistetysti leirin toteutuneen toiminnan.

TAULUKKO 2. Yhteisvoimaa-toiminnan leiri ja ohjelma

LEIRIPÄIVÄ	TOIMINTA
Perjantai 22.5.2009	Saapuminen leiripaikalle, majoittuminen. Yhteiset asiat; leirin ohjelma ja säännöt Iltaohjelma; Tunnekortit, pallorentoutus Ulkoilua
Lauantai 23.5.2009	Tunnepaperit Lion's Club Siilinjärven toiminta Vanhempien suunnittelema toiminta Iltanuotio kodalla + iltaohjelma
Sunnuntai 24.5.2009	Tunnepaperit Leiriolympialaiset Loppujuhla; Palkintojen/muistojen jako, valokuvien katselu

4.3.1 Ensimmäinen leiripäivä

Leirille saapui neljä perhettä. Yksi perhe oli ilmoittanut jäävänsä pois sairastumisen vuoksi. Kaikki perheet saivat valita huoneensa kahdesta majoitusrakennuksesta. Halusimme antaa perheille vastuun majoitusjärjestelyistä, jotta he saivat itse organisoida mieleisensä järjestelyn. Perheet saapuivat omaan tahtiin, ja pystyimme toivottamaan heidät yksilöllisesti tervetulleiksi leirille.

Yhteinen toiminta alkoi kokoontumisella ennen ruokailua, jossa toivotimme perheet vielä yhteisesti tervetulleiksi. Myöhemmin jaoimme päällimmäiset tuntemukset toisillemme tunnekorttien avulla. Tunnekorttityöskentelyssä ilmeni mukavaa ja toiveikasta leirin ja kesän odotusta. Kävimme myös läpi viikonlopun ohjelman, perheiden määrittelemät säännöt sekä turvallisuus- ja vastuuasiat.

Keskustelimme perheiden yhdessä suunnittelemaa lauantai-iltapäivän ohjelmasta, jotta nekin perheet, jotka eivät olleet viimeisellä ryhmätapaamiskerralla, pääsivät mukaan suunnitteluun. Lopuksi ohjelmassa oli pallorentoutus, jonka aikana perheenjäsenet hieroivat toisiaan erilaisilla palloilla rentouttavan klassisen musiikin soidessa taustalla. Halusimme innostaa perheitä toimimaan yhdessä perheenä, ja pallorentoutus tulee mielestämme sitä tavoitetta. Se on helppo, mukava ja turvallinen tapa rentoutua, huomioida ja koskettaa toista. Perheet osallistuivat mielellään ja keskittyen rentoutukseen. Saimme myös palautetta siitä, että palloina olisi pitänyt olla oikeat rentoutuspallot. Halusimme kuitenkin toiminnallamme korostaa sitä, että mielikuvitusta ja luovuutta käyttäen voi helposti soveltaa menetelmiä esimerkiksi kotioloissa.

Ennen iltapalaa ja saunaa perheet kokosivat omatoimisesti vielä jalkapallojoukkueet, ja pelailimme sekä leikimme ulkona yhdessä. Ryhmässä ilmeni siis jo heti ensimmäisenä leiripäivänä oma-aloitteista toimintaa. Omaehtoisen toiminnan järjestäminen osoittaa, että ryhmä kykenee tekemään omia päätöksiään riippumatta innostajasta ohjaajana. Ryhmän jäsenet ovat niitä, jotka voivat saada aikaan sosiaalista liikettä keskuudessaan, innostaja vain pyrkii tukemaan ja kannustamaan kohti aitoa yhteisöllisyyttä. (Kurki 2000, 24–25.)

4.3.2 Toinen leiripäivä

Lauantai-aamu aloitettiin yhteisellä piirillä, jossa käytiin läpi päivän ohjelmaa ja aikataulua. Ensimmäisen leiri-illan ja yön tunnelmia vaihdeltiin, ja jokainen sai paneutua niihin haluamallaan tavalla myös tunnepaperityöskentelyn aikana. Nyt tunnepaperityöskentelyn perimmäinen idea tuntui olleen perheille selvä, ja he keskittyivät hetkeksi omiin tuntemuksiinsa. Suurimmaksi osaksi perheet kirjoittivat ja piirsivät asioita, joista ilmeni heidän viihtyvän leirillä. Eräästä tunnepapereista ilmeni myös tyytymättömyyttä toimintaan. Leiri aiheutti eräälle vanhemmalle ristiriitaisia tunteita, sillä hän koki, että hänen lapsensa eivät ole innostuneita, mutta toisaalta perhe sai helpotusta arkeensa.

Lauantai-aamupäivä oli varattu Lion's Club Siilinjärven toimijoiden suunnittelema ohjelmalle. Lion's Clubilta tuli kaksi jäsentä ohjaamaan perheille monipuolista ja ke-

hittävää toimintaa, joka noudatteli leirimme tavoitteita. Kipsinaamion tekeminen, ilma-aseella ampuminen, puujalkakävely ja mölkkypeli muodostivat neljä rastia, jotka perheet kiersivät perhekunnittain. Rastit tarjosivat perheille mahdollisuuden keskittymiseen ja rauhoittumiseen, liikunnallista aktiviteettiä fyysisen hyvinvoinnin kehittämiseksi, sekä vapaa-ajan viriketoimintaa ja mielen virkistystä. Kaikki perheet osallistuvat innokkaasti Lion's Clubin toimijoiden järjestämään toimintaan. Palautteissa perheet kertoivat pitäneensä toimintarasteista.

Lounaan jälkeen perheillä oli runsaasti omaa aikaa, jonka he käyttivät valitsemallaan tavalla. Osa perheistä pyysi opiskelijoista apua lasten valvomiseen, jotta vanhemmat saivat itselleen omaa aikaa. Osa vanhemmista taas vietti aikaa yhdessä lastensa kanssa.

Iltapäivän toimintatuokiosta vastuu oli annettu perheille itselleen. Perheiden oli tarkoitus ohjeistaa toiminta itse, ja myös meidän osallistua heidän toiveidensa mukaisesti. Perheet olivat suunnitelleet yhteistä metsäretkeä, jonka aikana oli tarkoitus kerätä kiviä kivenmaalausta varten. Organisoituminen vei oman aikansa vanhempien pelaajilla ja leikkiessä lasten kanssa. Metsäretkeä ei toteutettu, mutta kiviä käytiin kuitenkin keräämässä leiripaikan ympäristöstä. Kivien maalaus oli mukavaa ja helppoa eritasoisia ryhmänjäseniä ajatellen. Kaikki perheet eivät kuitenkaan osallistuneet kivenmaalukseen, vaan lähtivät ulos pelaamaan.

Myös iltanuotion järjestely oli ryhmällä. Päivällisen jälkeen perheet alkoivat valmistella iltaa sytyttämällä nuotion ja järjestämällä ruokatarvikkeita kodalle. Lapset tekivät vanhempien kanssa yhdessä makkaratikkuja, ja ilmapiiri tuntui mukavan leppoisalta jo valmisteluvaiheessa. Ilta tuntui menneen ongelmitta ja iloisin tunnelmin. Itse emme osallistuneet iltanuotiolle, vaan samaan aikaan selvittelimme erään perheen tilannetta heidän ilmaistuaan kotiinlähtöaikeistaan. Tämän perheen voimavarat eivät olleet riittävät leirillä olemiseen. Perhe lähti illan aikana kotiin omasta tahdostaan.

4.3.3 Kolmas leiripäivä

Viimeisen leiripäivän aloitimme tunnepaperityöskentelyllä. Edellisen leiripäivän ja leirin loppumisen tunnelmia purettiin rauhallisin mielin ja keskittyneesti. Perheiden käsittelemät tunteet olivat viimeisenä aamuna iloisia ja leiriltä oli jäänyt mieleen mukavia kokemuksia.

Leirin ja samalla koko toiminnan loppumisen kunniaksi järjestimme leikkimieliset leiriolympialaiset. Jokainen perhe suunnitteli olympialaisiin lajin. Kisailtavat lajit olivat turbokeihäänheitto, tarkkuuspotku ja saappaanheitto. Perheet organisoivat olympialaisten toteutuksen yhteisvoimin. Aamupäivä sujui leppoisasti hauskojen olympialaislajien parissa.

Joidenkin perheiden oli lähdettävä leiriltä jo ennen lounasta, joten meidän oli muutettava alkuperäistä suunnitelmaa ja aikataulua. Loppujuhla, jonka oli tarkoitus olla välipala-aikaan kakkukahvien yhteydessä, oli pidettävä välittömästi olympialaisten jälkeen. Loppujuhlassa kaikki saivat mitalit osallistumisestaan leiriolympialaisiin, ja perheille jaettiin myös pienet muistot toiminnasta. Perheet antoivat myös palautetta toiminnastamme. Olimme ottaneet toiminnan aikana valokuvia, ja loppujuhlassa katsoimme yhdessä kuvat muistellen hauskoja tilanteita. Muistojen konkretisoimiseksi perheet saivat mukaansa myös kaikki toiminnan aikana tekemänsä tuotokset. Ne liitettiin kansioihin, jotka perheet tekivät leirin aikana.

5 TOIMINNAN ARVIOINTI

Arvioimme toimintamme onnistumista tavoitteisiin nähden. Pyysimme arviointia varten palautetta toimeksiantajalta, kunnan lapsiperhetyön yksiköltä sekä Lion's Club Siilinjärven toimijoilta. Toimeksiantajalta saatu palaute tuli perhetyöntekijältä. Lapsiperhetyön yksiköltä emme saaneet palautetta. Lion's Clubin osalta saimme palautetta yhdeltä toimijalta, joka toimi yhteyshenkilönämme. Hän ei kuitenkaan ollut mukana toiminnassamme. Toivoimme palautetta myös niiltä toimijoilta, jotka olivat järjestämässä toimintaa leirillä.

Käsitlemme sisäisen ja ulkoisen arvioinnin yhdessä. Vaikka saimmekin monipuolista palautetta toimeksiantajaltamme, saamamme ulkoisen arvioinnin palaute on yksipuolista. Jäimme kaipaamaan Siilinjärven kunnan kantaa toiminnan tulevaisuudesta. Toiminnan arvioinnin luotettavuutta lisää kuitenkin se, että saimme palautetta kaikilta toimintaan osallistuneilta perheiltä. Pidämme asiakkailta saatua palautetta kaikkein arvokkaimpana, koska he pystyvät arviomaan toiminnan tarpeellisuutta kokemuksiinsa perustuen. Arvioinnin luotettavuuteen vaikutti mielestämme myös se, että meitä oli kolme havainnoimassa tilanteita ja tunneilmapiiriä, näin ollen samat havainnot on tehnyt useampi henkilö.

5.1 Perheiden kokemuksia Yhteisvoimaa-toiminnasta

Kaikkien toimintaan osallistuneiden perheiden mielestä järjestetty toiminta oli tarpeellista ja tällaista toimintaa tulisi järjestää enemmänkin erityistä tukea tarvitseville lapsiperheille. Suurin osa perheistä koki toiminnan olleen perhettä yhdistävää, voimaa antavaa ja virkistävää. Yhdestä palautelomakkeesta kuitenkin ilmeni, että toimintaa tulisi suunnitella tarkemmin ja toiminnan tulisi tukea vanhempien jaksamista.

Perheet ilmoittautuivat mukaan toimintaan, sillä he tunsivat tarvitsevänsä tukea ja halusivat laajentaa sosiaalista verkostoaan. Tällaista toimintaa on harvoin tarjolla, joten haluttiin hyödyntää mahdollisuus rentoutumiseen ja yhdessäoloon. Lisäksi sopiva ajankohta ja paikka sekä kohderyhmä saivat osallistumaan toimintaan. Toiminnasta

kertova kutsukirje oli houkuttanut perheitä mukaan toimintaan, mutta toisaalta yhdestä palautelomakkeesta ilmeni, että se oli koettu velvoitteena osallistumiseen.

Ryhmätapaamiset ennen leiriä koettiin tärkeinä toimintaan sitoutumisen, tutustumisen ja leirin suunnittelun kannalta. Tutustuminen ryhmätapaamisissa oli helpottanut leirin aloitusta ja sosiaalisten suhteiden syventymistä leirillä. Ryhmätapaamisten tehtävistä tunnettyö jakoi mielipiteitä. Osittain tunteiden käsittely koettiin tärkeänä ja se vahvisti tunteiden ilmaisun kehittymistä. Toisaalta koettiin, että tunnettyön menetelmiä käytettiin liikaa. keskustelut

Leiriolosuhteet olivat perheille mieleisiä ja aktiviteetteja oli tarpeeksi. Leirin pituuteen oltiin pääosin tyytyväisiä. Viikonlopun mittainen leiri oli erään palautelomakkeen mukaan liian pitkä. Osa perheistä toivoi kuitenkin myös pidempikestoisia leirejä. Leirin suunnittelussa perheille annettu vastuu koettiin suurimmaksi osaksi mielekkäänä. Erään vanhemman sanoin: ”Uusi omatoimisuus on aina tervetullutta, koska meillä on tapana juuttua omiin tapoihimme.” Perheiden mielestä osallistava toiminta ja annettu vastuu lisäsivät yhteishenkeä ja tukivat lasten sosiaalisia taitoja. Osittain vastuu koettiin myös raskaana.

Pääosin perheet saivat tarvitsemaansa tukea toiminnasta. Tukea oli saatu sekä muilta perheiltä että ohjaajilta. Toiminta auttoi arjessa jaksamisessa ja antoi perheille uusia kokemuksia. Toiminta oli myös perhettä yhdistävää, voimaa antavaa, virkistävää ja rentouttavaa. Yhdestä palautelomakkeesta kuitenkin ilmeni, että tarpeita vastaavaa tukea ei ollut saatu.

Perheiden odotukset toiminnasta täyttyivät suurimmaksi osaksi. Perheiden erilaisista elämäntilanteista ja lasten suuresta ikäjakaumasta johtuen kaikkien odotukset toiminnasta eivät kuitenkaan täytyneet. Odotuksien täyttymiseen vaikuttivat heikentävästi myös perheiden sitoutumattomuus ryhmätapaamisiin sekä raskaana koettu vastuu.

Osa perheistä sai toiminnan aikana uusia tuttavuuksia muista perheistä. Tärkeänä koettiin myös seurakunnan perhetyöntekijään tutustuminen. Osa perheistä ei ollut saanut uusia tuttavuuksia.

Suurin osa perheistä sai toiminnasta vertaistukea. Erään vanhemman sanoin: ”On ihana tutustua muihinkin perheisiin, joilla on tukiperhe. En aikaisemmin tuntenut minkälaisilla perheillä on tukiperhe.” Vertaistukea oli saatu omassa jaksamisessa ja lasten kanssa toimimisessa. Toimintaan osallistumisen myötä perheet ovat nähneet muiden perheiden elämäntilanteita, ja saaneet uusia näkökulmia omaan elämäänsä. Ryhmän kaikki perheet eivät kuitenkaan tunteneet saaneensa vertaistukea.

Toiminnan aikana osa perheistä teki enemmän asioita yhdessä kuin yleensä. Vanhemmat huomasivat, että lapset nauttivat saamastaan huomiosta, jota perheen yhdessä toimiminen mahdollisti. Erään vanhemman sanoin: ”*Oltiin leirillä perheellä koko päivä ulkona. Ihanaa. Ei ollut äidillä kotitöitä.*” Osa perheistä kertoi tekevänsä paljon asioita yhdessä, joten toiminta ei lisännyt sitä.

Perheiden mielestä ryhmän ilmapiiri oli aluksi varautunut, mutta vapautui toiminnan edetessä. Suurimmaksi osaksi ryhmän ilmapiirin koettiin olleen avoin ja toiset huomiioon ottava. Yhdestä palautelomakkeesta kuitenkin ilmeni, että ryhmän ilmapiiriä ei ollut koettu turvalliseksi.

Perheet olivat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä järjestettyyn toimintaan, mutta olisivat kuitenkin toivoneet joitain muutoksia toiminnan rakenteeseen. He antoivat palautetta siitä, miten toiminta olisi vastannut paremmin heidän tarpeitaan. Osa vanhemmista olisi tarvinnut enemmän järjestettyä keskusteluaikaa sekä muiden vanhempien että ohjaajien kanssa. Osa vanhemmista olisi myös toivonut leirillä vahvempaa ohjausta yhteiseen toimintaan. Toiminnan toivottiin olevan pitkäkestoisempaa, jolloin olisi enemmän tapaamisia tai useampi leiri.

5.2 Itsearviointi ja yhteistyökumppaneiden palaute Yhteisvoimaa-toiminnasta

Yksi toimintamme päätavoitteista oli perheiden tukeminen. Järjestämässämme toiminnassa pyrimme siihen, että perheet toimisivat yhdessä perheenä ja vanhemmilla olisi mahdollisuus viettää aikaa oman lapsensa kanssa. Mielestämme toiminta oli perheille tarpeellista ja tukea antavaa. Kaikki perheet hyötyivät toiminnastamme, vaikka eivät välttämättä saaneet odottamaansa tukea. Myös perhetyöntekijän näkökulmasta

perheet ovat saaneet tukea järjestämästämme toiminnasta. Perheen yhteisen ajan viettäminen on ollut tärkeää perhesuhteiden vahvistamiseksi.

Tavoitteenamme oli antaa perheille mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin ja saada vertaistukea. Ryhmässä luotiin uusia ihmissuhteita ja osa perheistä aikoi jatkaa yhteydenpitoa myös jatkossa. Pääosin ryhmässä oli luottamuksellinen ilmapiiri, joka kasvoi toiminnan edetessä. Onnistuneen yhteishengen myötä perheet pystyivät huolehtimaan lapsistaan yhteisvoimin. Jotkut lapset hakivat toisista perheistä isän, äidin tai sisarus-ten rooleja, jotka omasta perheestä puuttuivat.

Perhetyöntekijän mielestä yhteishengen syntyminen on ollut arvokas asia moniongelmaisille perheille. Perheille on ollut tärkeää toistensa kannustaminen ja yhdessä tekeminen. Perheet ovat tutustuneet muiden perheiden elämäntilanteisiin sekä vuorovaikutusmalleihin ja saaneet verrata niitä omiinsa. Perhetyöntekijän mielestä toiminnan aikana toisiin suhtauduttiin empaattisesti ja kaikki saivat kokea olevansa arvokkaita.

Valitsemamme sosiokulttuuriseen innostamiseen perustuva osallistava työote edesauttoi ryhmän yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutussuhteiden syntymistä ryhmän jäsenten välille. Huomasimme kuitenkin, että jotkut olisivat tarvinneet enemmän ohjattua toimintaa. Tunnetyön menetelmien käyttäminen oli mielestämme tärkeää, sillä tunteet ja niiden ilmaiseminen ovat tärkeä osa vuorovaikutussuhteita. Huomasimme perheiden tunteiden ilmaisemisen helpottuvan toiminnan loppua kohti. Liikunnalliset menetelmät lisäsivät perheiden oma-aloitteisuutta, toisten huomioimista ja ryhmän yhteisöllisyyttä.

Seurakunnan perhetyöntekijä arvioi käyttämiemme työmenetelmien tukeneen perheiden sisäistä vuorovaikutusta. Tunnetyön menetelmät ovat kehittäneet perheenjäsenten tunneilmaisua ja leirin aktiviteetit ovat tukeneet ja lähentäneet perhesuhteita. Osallistavalla työotteella perheille on annettu vastuuta ja tilaa toteuttaa ja suunnitella toimintaa. Osallisuus antaa perheille tunteen, että heihin luotetaan ja he pystyvät selviytymään vastuualueestaan.

Pitkän aikavälin tavoitteenamme oli saada aikaan keskustelua siitä, että tulevaisuudessa seurakunta ja kunta voisivat yhdistää resurssiaan ja mahdollisesti tarjota palveluita yhdessä. Projektimme toiminta avasi yhteistyösuhteita kunnassa. Toiminta tarjosi Sii-

linjärvellä ensimmäistä kertaa tukea lastensuojelun avohuollon asiakasperheille yhteistyössä kunnan ja seurakunnan kanssa. Seurakunnan puolelta toiminnalle toivotaan tulevaisuutta. Perhetyöntekijän sanoin: ”Toivon jatkossa yhteistyön jatkuvan lastensuojelun kanssa ja perheleirien järjestämisen kunnan kanssa olevan mahdollista myös tulevina vuosina.”

Perhetyöntekijän mukaan toiminnan tulevaisuuden mahdollistamiseksi tarvitaan määrätietoista työtettä kaikilta osapuolilta. Toimintaa tulisi kehittää seurakunnan ja kunnan tarpeita ja resursseja vastaavaksi vuosittaiseksi käytännöksi. Käytäntö lisättäisiin toimintasuunnitelmiin ja budjetoitaisiin vuosittain. Tarvittaessa tulisi myös selvittää eri toimijoiden ja järjestöjen yhteistyöhalukkuutta toiminnan järjestämisessä. Lion’s Clubin palautteesta ilmeni, että heidän järjestönsä on mielellään mukana toiminnassa, jonka tavoitteet ovat hyvät.

6 POHDINTA

Järjestimme vertaistukea tuottavaa ryhmätoimintaa ja perheleirin lastensuojelun avo-
huollon asiakkaille Siilinjärven evankelisluterilaisen seurakunnan diakonisen perhe-
työn kanssa. Toiminnan järjestämisessä yhteistyössä kanssamme toimi Siilinjärven
kunta ja Lion's Club Siilinjärvi. Monisektorinen yhteistyö lastensuojelun avo-
huollon palveluiden toteutuksessa ei Siilinjärvellä ole vielä löytänyt jalansijaa, mutta ha-
lusimme tuoda sen mahdollisuuden esiin. Myöskään ryhmä- ja leiritoimintaa ei lasten-
suojelun avo-
huollon asiakkaille ole tarjolla. Toimintamme perustui sosiokulttuuriseen
innostamiseen ja sen myötä toimme uusia työmuotoja diakoniselle perhetyölle.

Pohdimme nyt omalta kannaltamme toiminnan onnistumista valitsemallemme asiakas-
ryhmälle. Käymme läpi myös toiminnan aikana kohtaamiemme ongelmia ja havainto-
jemme pohjalta tehtyjä tulkintoja. Lopuksi pohdimme, miltä toiminnan tulevaisuus
kunnassa näyttää.

Toimintamme alkoi keväällä 2009 ryhmätapaamisilla. Toivoimme perheiden sitoutu-
mista kaikkiin ryhmätapaamisiin yhteishengen luomiseksi, jotta ryhmä toimisi luonte-
vasti leirillä. Luotettavan ilmapiirin syntymistä vaikeutti kuitenkin perheiden sitoutu-
mattomuus ryhmätapaamisiin. Sosiokulttuurinen innostaminen vaatii prosessina aikaa
luottamuksen ja aidon yhteisöllisyyden syntymiseksi. Meitä arveluttikin innostamisen
toteutuminen vain viikonlopun mittaisen leirin aikana, joten ilman ryhmätapaamisia
toimintamme tavoitteita ei ehkä olisi saavutettu.

Sosiaalipedagoginen viitekehys tuntui luontevalta toiminnan toteutuksen yhteydessä.
Muun muassa vertaisryhmätoiminnassa korostuvat useat sosiaalipedagogiset piirteet,
kuten vapaaehtoisuus, yhteisöllisyys ja vuorovaikutussuhteet. Nämä vastasivat tavoit-
teeseemme tukea perheen yhteyttä ja perheiden tukiverkostoa. Myös leiritoiminnassa
on luontevaa käyttää sosiokulttuurisen innostamisen menetelmiä, kuten vapaa-ajan vi-
riketoimintaa, liikunnallisia aktiviteetteja ja luovia työmenetelmiä.

Pohdittuamme toiminnassa käyttämiämme työmenetelmiä huomasimme, että osallis-
tava työote ei ollut kaikille perheille soveltuva. Pohdimme esimerkiksi leiriltä pois

lähteneen perheen tilannetta. Pyrimme kannustamaan ja motivoimaan perhettä jäämään leirille, mutta yrityksistämme huolimatta perhe koki, että osallistuminen ei tuo virkistystä tai haluttua tukea heidän tilanteeseensa. Onneksi tämä perhe tunnisti omat voimavaransa ja uskalsi tuoda esille negatiivisetkin tunteensa. Mielestämme perheen voimavarat eivät olleet riittävät osallistavaan toimintaan. Tämän vuoksi perheen odotukset toiminnasta eivät kaikilta osin toteutuneetkaan.

Tunnetyö oli mielestämme onnistunut valinta osaksi toimintaa, sillä sen avulla perheet harjoittelivat tunteiden ilmaisemista. Tunteiden käsittely on tärkeää perheiden keskinäisen toimivuuden kannalta, mutta myös perheen ulkopuolisissa vuorovaikutussuhteissa. Tunnetyö oli kuitenkin haasteellista saada toimimaan lyhyessä ajassa. Emme päässeet niin syvälle tunteiden ilmaisussa, kuin olimme alun perin ajatelleet. Perheet eivät olleet valmiita ilmaisemaan avoimesti tunteitaan ryhmän kesken, mikä kertoo mielestämme siitä, ettei täysin turvallista ilmapiiriä ehditty saavuttaa toiminnan aikana.

Toiminnassa mukana olleiden perheiden vanhemmat olisivat toivoneet leirille vanhempien yhteistä ohjelmaa. Tietoinen valintamme oli, että perheen yhteyttä tukevalla leirillä emme järjestäneet erillistä ohjelmaa vanhemmille, vaikka se olisikin ollut heille tärkeää ja voimaa antavaa. Erityistä tukea tarvitsevien lapsiperheiden vanhemmat tarvitsevat aikuisten välistä vertaistukea, joten tälle ryhmälle tulisi mielestämme järjestää myös enemmän vanhempien voimavarojen tukemiseen keskittyvää toimintaa.

Ongelmaksi projektin aikana muodostui perheiden valinta. Tukiperhetoiminnan piirissä olevat perheet oli liian laaja-alainen kohderyhmä, sillä tukiperhetarpeen syyt ovat moninaisia. Tarkemmat perheiden valintakriteerit olisivat olleet aiheellisia vertaistuen mahdollistamiseksi, sillä yhteyttä ei löytynyt kaikkien perheiden kesken. Valintakriteerejä tukiperhetarpeen lisäksi olisivat voineet olla esimerkiksi erityislapsiperheet, vanhempien ongelmat tai yksinhuoltajaperheet.

Projektissamme perheitä yhdistävien tekijöiden valitseminen oli ongelmallista. Meillä ei ollut tarkempaa tietoa lapsiperhetyön yksikön asiakasperheiden tukiperhetarpeen syistä, joten emme voineet valita tiettyä kriteeriä. Liian tarkat valintakriteerit olisivat myös voineet heikentää mahdollisuuksia saada riittävästi perheitä toimintaan. Lisäksi

lastensuojelun työntekijät tekivät lopullisen valinnan toimintaan soveltuvista perheistä.

Tulevaisuudessa tarkemmat valintakriteerit asiakkaiden valinnassa voisivat edesauttaa perheitä saamaan paremmin tarvitsemaansa tukea sekä vertaistukea toiminnasta. Valintakriteerien ollessa tarkempia asiakasperheiden ongelmat ovat tiedossa jo toiminnan suunnitteluvaiheessa ja toiminta voidaan mukauttaa perheiden tarpeita vastaavaksi. Tarkemmilla valintakriteereillä saadaan myös yhtenäisempi ryhmä, jolloin vertaistuki korostuu.

Järjestämämme toiminta osoitti, että ryhmätoiminta soveltuisi hyvin työmuotona lastensuojelun avohuollon asiakkaille. Sillä pystyttäisiin antamaan uudenlaista tukea. Ryhmätoiminta mahdollistaa itsetutkiskelun ja kokemusten vertailun toisten samassa tilanteessa olevien perheiden kanssa. Vertaisten tuki omien ongelmien käsittelyssä kannustaa eri tavalla kuin ammattilaisten antama tuki. Ryhmätoiminta voi luoda sosiaalisia suhteita sellaisillekin perheille, joilla läheisten tukiverkosto on jäänyt vähäiseksi. Ryhmätoimintamallia voisi hyvin yrittää tarjota esimerkiksi avohuollon piirissä oleville lasten- ja nuortenryhmille sekä vanhemmille ja perheille. Mielestämme ryhmätoimintaa ja leiriä voisi toteuttaa myös erillisinä omina tukimuotoinaan. Ryhmätaapaamisten jakson ja leirin tulisi kuitenkin olla pidempiä ja toiminnan säännöllisesti järjestettyä, jotta asiakkaat saisivat niistä paremmin tarvitsemaansa tukea.

Mielestämme leiri- ja ryhmätoimintaa voitaisiin hyödyntää työmuotona tehokkaammin, jos mukana olisi kunnan sosiaalialan työntekijöitä. Säännöllinen toiminta mahdollistaisi asiakkaiden tilanteen seuraamisen ja varhaisen puuttumisen perheiden tilanteisiin. Toiminta olisi myös jatkuvaa tukea antavaa ja perheiden ongelmia ennaltaehkäisevää. Asiakkaiden ja sosiaalialan työntekijöiden välinen luottamuksellinen suhde voisi syventyä, jos kunnan työntekijät olisivat mukana toiminnassa.

Monisektorinen palveluiden tuottaminen olisi mielestämme kannattavaa Siilinjärven kunnassa. Kolmannen sektorin tuottamat palvelut voisivat täydentää kunnan järjestämiä palveluita. Asiakkaat hyötyisivät moniammatillisesta yhteistyöstä, joka mahdollistaisi monipuolisempia palveluita. Yhteistyön myötä vastuu palveluiden järjestämi-

sestä jakautuisi useammalle organisaatiolle. Myös kustannuksia voitaisiin jakaa resursseja yhdistämällä.

LÄHTEET

Adams, R. 2009. Working with children, young people and families. Teoksessa Adams, R. Dominelli, L. & Payne, M. (toim.) Social work Themes, issues and critical debates. 3. painos. Kiina: Palgrave Macmillan, 301–319.

Autio, T. 1995. LIIKU JA LEIKI Motorisia perusharjoitteita lapsille. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Liikunta tukemassa lapsen ja nuoren kasvua. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. 1. painos. Porvoo: WSOY.

Inkinen, M. & Söderblom, B. 2005. Vertti Käsikirja ryhmänohjaajille Lapset ja vanhemmat vertaisryhmässä, kun vanhemmilla on mielenterveyden ongelmia. 1. painos. Lievestuore: ER-Paino Oy.

Jalovaara, E. 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus Oy.

Karvonen, P., Sirén-Tiusanen, H. & Vuorinen, R. 2003. Varhaisvuosien liikunta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2008. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. 2. painos. Turku: Hansaprint Oy.

Kinnunen, P., Penttilä, L., Rantala, J., Salonen, K. & Tervo, T. 2003. Innostuskirja. Nyt. Sosiokulttuurisen toiminnan polunpäitä. Oulu: Painotalo Suomenmaa.

Koskiluoma, K. 2008. Ammattijärjestö Talentia vaatii hätäohjelmaa lastensuojelutyöhön: Lastensuojelutyöhön tarvitaan kiireesti rahaa. Talentia 8/2008, 16–18.

Kullberg-Piilola, T. 2005. Tunnerehellisyys voimavarana. Teoksessa Peltonen, A & Kullberg-Piilola, T. Tunnemuksu. Saarijärvi: Saarijärven Offset. 36–45.

Kurki, L. 1998. Sosiokulttuurinen innostaminen. Teoksessa Suomalaista sosiaalipeda-
gogiikkaa kehittämässä. Raportti valtakunnallisilta sosiaalipedagogisilta päiviltä Po-
rissa 14.–15.11.1997. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 12–25.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Kurki, L. & Nivala,
E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipe-
dagoogiikkaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy –Juvenes Print, 115–191.

Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet Metodologia -sarja 4. 2.
tarkistettu painos. Viro: International Methelp Ky.

Miettinen, P. 1999. Liikkuva lapsi ja nuori. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Miikkulainen, M. 2000. Oma-apuryhmät ja niiden toiminta. Teoksessa Auvinen, A.
(toim.). Omin ehdoin Naisten oma-apuryhmien opas. Omaehtoisen kehityksen julkai-
suja Sarja C, Oma-aputoiminta 2/2000. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy, 9–12.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima
Oy.

Nylund, M. 1996. Suomalaisia oma-apuryhmiä. Teoksessa Matthies, A., Kotakari, U.
& Nylund, M. (toim.). Välittävät verkostot. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy,
193–205.

Nylund, M. 2000. Varieties of Mutual Support and Voluntary Action A Study of Fin-
nish Self-Help Groups and Volunteers. Helsinki: Hakapaino Oy.

Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa Nylund, M. & Birgitta, A. (toim.). Vapaaehtoistoiminta anti, arvot ja osallisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 195–213.

Peltonen, A. 2005. Tunnetaidot ovat kaikkien ulottuvilla. Teoksessa Peltonen, A. & Kullberg-Piilola, T. Tunnemuksuu. Saarijärvi: Saarijärven Offset, 12–17.

Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys – puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Lievestuore: ER-Paino Ky.

Riikonen, V. 1998. Toteutetaan projekti. Helsinki: Capella Oy.

Taitto, A. 2001. Vertaistoiminta avuksi lapselle. Teoksessa Inkinen, M. (toim.). Näkymätön lapsi aikuispsykiatriassa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 189–212.

Taskinen, S. 2008. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vuorinen, M. 1996. Oma-apuryhmäprojekti. Teoksessa Kärkkäinen, T. & Nylund, M. (toim.). Oma-apuryhmät: vertaisten tukea ja toimintaa. Omaehtoisen kehityksen julkaisuja Sarja C, Oma-aputoiminta 1/1996. Tampere: Pam-Print Ky, 7–11.

Painamattomat lähteet

Diakoninen perhetyö. 2008. Siilinjärven seurakunta. [Viitattu 14.11.2008]. Saatavissa: <http://www.evl.fi/srk/siilinjarvi/>

Heiskanen, T. & Hiisjärvi, S. 2009. Vertaisryhmä ja sen ohjaaminen. [Viitattu 20.7.2009]. Saatavissa: <http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>

Kuntaesittely. 2009. Siilinjärven kunta. [Viitattu 24.7.2009]. Saatavissa: <http://www.siilinjarvi.fi/kuntaesittely/index.php>

Lastensuojelulaki 417/2007. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 7.11.2008]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Mattinen, H. 2008. Siilinjärven ev.lut. seurakunta. Perhesihtööri. Keskustelu 13.11.2008. Siilinjärvi.

Mitä on lionstoiminta? 2008. Suomen Lions-liitto r.y. [Viitattu 24.7.2009]. Saatavissa: <http://www.lions.fi/yleista.htm>

Onko sinulla aikaa ja kiinnostusta lapsiperheiden tukemiseen?. 2009. Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen. [Viitattu 25.8.2009]. Saatavissa: <http://www.pelastakaalapsen.fi/fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukiperhetoiminta/ryhdy-tukiperheeksi>

Pitkänen, T. 2008. Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikön projektipäällikkö. Palaveri 24.10.2008. Savonia-ammattikorkeakoulu, Iisalmi.

Seurakunnan syntyhistoria, nykytila ja toimitilat. 2009. Siilinjärven seurakunta. [Viitattu 20.7.2009]. Saatavissa: <http://www.evl.fi/srk/siilinjarvi/>

Toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2010. Perhetyö. 2008. Siilinjärven ev.lut. seurakunta.

Tukihenkilö tai tukiperhe. 2008. Sosiaaliportti. [Viitattu 7.11.2008]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/tukihenkilo/>

Uuden lastensuojelulain toteutumisen seuranta lapsiperhetyön yksikössä. 2008. Siilinjärven kunnan sosiaalilautakunta. Siilinjärvi 29.05.2008. Pöytäkirja.

TERVEHDYS KOKO PERHEELLE!

Haluaisitteko viettää perheenä mukavaa yhteistä aikaa?

Haluaisitteko rentoutua ilman arjen kiireitä ja askareita?

Haluaisitteko tavata toisia lapsiperheitä?

Olemme kokoamassa ryhmää Siilinjärvellä asuvista lapsiperheistä. Tarkoituksena on järjestää neljä ryhmätapaamista ja viikonlopun mittainen perheleiri kevään 2009 aikana. Tapaamisten alustavan aikataulun olemme suunnitelleet seuraavasti:

<i>keskiviikko 08.04.2009 klo 18-19.30</i>	<i>Tutustuminen</i>
<i>keskiviikko 22.04.2009 klo 18-19.30</i>	<i>Meidän perhe</i>
<i>keskiviikko 29.04.2009 klo 16.30-18</i>	<i>Temppuilua</i>
<i>keskiviikko 13.05.2009 klo 18-19.30</i>	<i>Leirin suunnittelua</i>

Tapaamme MLL:n Siilinjärven tiloissa Perhekeskus Kotirinteellä (os. Kotipolku 7).

Kokoontumisajoista voimme keskustella vielä ensimmäisellä tapaamiskerralla.

Perheleiri järjestetään 22.-24.05.2009 Ruokonien leirikeskuksessa Siilinjärvellä.

Toiminta on osa Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelijoiden opinnäytetyötä. Projekti toteutetaan yhdessä Siilinjärven seurakunnan diakonisen perhetyön kanssa. Yhteistyössä toimii kunnan lapsiperhetyön yksikkö, joka tarvittaessa tukee perheitä leirimaksuissa, jolloin osallistuminen on maksutonta. Näiden kutsukirjeiden postitus on hoidettu Siilinjärven kunnasta, joten perheenne tiedot eivät ole leirin järjestäjien eikä seurakunnan tiedossa.

Voitte ilmoittautua ja kysellä lisätietoja opiskelijoilta tai seurakunnan perhetyöntekijältä.

Mukaan mahtuu ilmoittautumisjärjestyksessä 5-10 perhettä riippuen lasten lukumäärästä.

Ilmoittautumiset 28.2.2009 mennessä puhelimitse tai sähköpostitse.

YSTÄVÄLLISIN TERVEISIN

Heidi Kinnunen, Miia Mykkänen-Tuutti, Marja-Leena Turunen

puh. xxx-xxx xxxx, perheleiri09@luukku.com

Perhetyöntekijä Helena Mattinen puh. xxx-xxx xxxx, helena.mattinen@evl.fi

TALVINEN TERVEHDYS!

Kokoamme ryhmän Siilinjärvellä asuvista perheistä, joilla on tukiperhe. Myös teidän perheellänne on mahdollisuus päästä mukaan tähän ryhmään. Järjestämme neljä ryhmätapaamista ja viikonlopun mittaisen perheleirin kevään 2009 aikana. Tapaamme MLL:n Siilinjärven tiloissa Perhekeskus Kotirinteellä (os. Kotipolku 7) seuraavasti:

keskiviikkona 08.04.2009 klo 18-19.30

keskiviikkona 22.04.2009 klo 18-19.30

keskiviikkona 29.04.2009 klo 16.30-18

keskiviikkona 13.05.2009 klo 18-19.30

tutustuminen

meidän perhe

tempuilua

leirin suunnittelua

Perheleiri järjestetään 22.-24.05.2009 Ruokoniemen leirikeskuksessa Siilinjärvellä.

Toiminta on osa Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelijoiden opinnäytetyötä. Projektin toteutetaan yhdessä Siilinjärven seurakunnan diakonisen perhetyön kanssa. Yhteistyössä toimii kunnan lapsiperhetyön yksikkö, joka tarvittaessa tukee perheitä leirimaksuissa, jolloin osallistuminen on maksutonta. Näiden kutsukirjeiden postitus on hoidettu Siilinjärven kunnasta, joten perheenne tiedot eivät ole leirin järjestäjien eikä seurakunnan tiedossa.

Ryhmään on ilmoittautunut jo perheitä, joten toiminnan järjestäminen on varmistunut. Ryhmään mahtuu kuitenkin vielä lisää perheitä, joten otamme ilmoittautumisia edelleen vastaan. Toimintaan otetaan mukaan ilmoittautumisjärjestyksessä 5-10 perhettä riippuen lasten lukumäärästä.

Voitte ilmoittautua ja kysellä lisätietoja opiskelijoilta tai seurakunnan perhetyöntekijältä.

Ilmoittautumiset 31.3.2009 mennessä puhelimitse tai sähköpostitse.

YSTÄVÄLLISIN TERVEISIN

Heidi Kinnunen, Miia Mykkänen-Tuutti, Marja-Leena Turunen

puh. xxx-xxx xxxx, perheleiri09@luukku.com

Perhetyöntekijä Helena Mattinen

puh. xxx-xxx xxxx, helena.mattinen@evl.fi

PALAUTE YHTEISVOIMAA TOIMINNASTA

Kiitos toimintaan osallistumisestanne. Pyytäisimme teitä vielä pohtimaan kokemuksianne, ja antamaan meille palautetta sekä ryhmätapaamisten että leirin osalta. Palautteet käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisina. Palautteenne on meille arvokasta!

TOIMINNAN TARVE

- Onko tällaiselle toiminnalle mielestänne tarvetta? Miksi?

- Millaiselle asiakasryhmälle tällaista toimintaa tulisi järjestää?

- Mikä sai perheenne osallistumaan toimintaan mukaan?

- Millaisia odotuksia teillä oli toimintaan tullessanne?

RYHMÄTAPAAMISET

- Oliko mielestänne hyvä, että ryhmätapaamisia oli ennen leiriä? Miksi?

- Oliko ryhmässä mielestänne tarpeeksi keskustelua?
Jos ei, niin mistä luulisitte sen johtuvan?

- Mitä mieltä olitte ryhmätapaamisten tehtävistä? (perheen resepti, tunnepaperit ym.)

- Yleisarvosana ryhmätapaamisista 4-10? Perustelut.

LEIRI

- Mitä mieltä olitte leirin kestosta?
- Oliko leirillä mielestänne tarpeeksi aktiviteettejä?
- Oliko hyvä, että perheille annettiin vastuuta leirin toteutuksessa? Miten koitte vastuun?
- Yleisarvosana leiristä 4-10? Perustelut.

TOIMINNAN ONNISTUMINEN

- Miten odotuksenne toiminnasta toteutuivat?
Jos eivät toteutuneet, mitä olisitte toivoneet tehtävän eri tavoin?
- Mitä jätitte kaipaamaan toiminnasta?
- Millainen oli mielestänne ryhmän ilmapiiri? (Ryhmätapaamisissa/leirillä)
- Miltä ryhmän koko tuntui?
- Millaista tukea perheenne sai toiminnasta?
- Tekikö perheenne enemmän asioita yhdessä kuin yleensä? Miltä tuntui?

 Millaisia uusia tuttavuuksia saitte?

 Missä asioissa saitte vertaistukea?

 Mikä oli mielestänne parasta toiminnassa? Miksi?

 Mikä oli rentouttavaa?

KIITOS PALAUTTEESTANNE!

SUOSTUMUS / SITOUMUS

Annan omalta ja lasteni osalta suostumuksen käyttää ryhmätapaamisissa ja leirillä käsiteltäviä tietoja Heidi Kinnusen, Miia Mykkänen-Tuutin ja Marja-Leena Turusen opinnäytetyössä. Henkilöllisyyteni ei tule ilmi opinnäytetyössä, sillä työstä häivytetään tunnistettavat tiedot.

Suostun siihen, että opinnäytetyö on julkisesti luettavissa.

Sitoudun pitämään salassa ryhmässä ja leirillä esiin tulleet muiden henkilökohtaiset asiat.

Heidi Kinnunen, Miia Mykkänen-Tuutti ja Marja-Leena Turunen sitoutuvat noudattamaan salassapito- ja vaitiolovelvollisuutta.

Siilinjärvellä 8.4.2009

Heidi Kinnunen

Miia Mykkänen-Tuutti

Marja-Leena Turunen

---

allekirjoitus/nimenselvennys

---

allekirjoitus/nimenselvennys

LUPA VALOKUVAAMISEEN

Nimet:

Sosionomi(AMK)-opiskelijat Heidi Kinnunen, Miia Mykkänen-Tuutti ja Marja-Leena Turunen tarvitsevat teiltä luvan perheenne valokuvaamiseen ryhmätapaamisten ja perheleirin aikana. Opinnäytetyön raportissa julkaistaan ehdottomasti vain sellaisia kuvia, joissa henkilöt eivät ole tunnistettavissa (esim. selkä kameraan päin).

- Annan luvan valokuvaamiseen
- Annan luvan valokuvaamiseen, mutta kuvia EI SAA KÄYTTÄÄ opinnäytetyössä.
- EN anna lupaa valokuvaamiseen.

Paikka ja päivämäärä

Huoltajan (huoltajien) allekirjoitus/nimenselvennys

LEIRIN SÄÄNNÖT

KAIKKEEN TOIMINTAAN OSALLISTUMINEN LEIRILLÄ ON VAPAAEHTOISTA

AIKUISIA ON TOTELTAVA

LEIRI ON PÄIHTEETÖN

PIDETÄÄN YHTÄ

-KETÄÄN EI SAA JÄTTÄÄ YKSIN

-PIDETÄÄN TOISISTA HUOLTA

-OLLAAN YSTÄVIÄ

MUISTETAAN HYVÄT KÄYTÖSTAVAT

- EI SAA LYÖDÄ
- EI SAA KARKAILLA
- EI SAA HUUTAA
- SISÄLLÄ EI SAA JUOSTA
- KAIKKIA KUUNNELLAAN
- SISÄLLÄ EI KÄVELLÄ KENGISSÄ
- EI OLE KIIRETTÄ
- ASIALLINEN KIELENKÄYTTÖ

VANHEMMILLA ON PÄÄSÄÄNTÖISESTI VASTUU OMISTA LAPSISTAAN

à SIIRRÄ VASTUU OHJAAJALLE KUN TARVITSET OMAA AIKAA

ANNETAAN KAIKILLE OMA RAUHA

à TOISTEN HUONEISIIN EI MENNÄ ILMAN KUTSUA